

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē

Nepilna laika klātienes studijas

1. līmeņa īsā profesionāla studiju programma

„Pirmsskolas izglītības skolotājs”

JELENA LIHAČOVA

**PASAKA KA PIRMSSKOLAS BĒRNU TIKUMISKĀS
AUDZINĀŠANAS LĪDZEKLIS**

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Asoc. prof.

Akadēmiskais amats

Dr. psych.

Grāds

Valentīna Romenkova

Vārds, uzvārds

Paraksts

RĪGA 2017

SATURS

Anotācija	
Annotation.....	
Ievads.....	5
1. Pasaka kā pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskās audzināšanas līdzeklis.	
1.1. Tikumiski-ētiskie pasakas nopelni pirmsskolas vecuma bērnu audzināšanā.....	7
1.2. Pasakas izmantošana tikumiskā audzināšanā bērnudārzā.....	11
1.3. Darba veids ar pasaku bērnudārzu praksē.....	16
1.4. Tikumiskās audzināšanas saturs pirmsskolas vecuma bērniem.....	21
2. Pētnieciskais darbs par tikumisko audzināšanu vecāka pirmsskolas vecuma bērniem.	
2.1. Pētījuma metodoloģiskais pamatojums	25
2.2. Grupas raksturojums pētījuma sākumā	27
2.3. Pētījuma norises apraksts	32
2.4. Rezultātu apstrāde un analīze.....	36
Secinājumi.....	42
Izmantotās literatūras un avotu saraksts	44
Pielikumi.....	46

ANOTĀCIJA

Kvalifikācijas darbs izstrādāts par tēmu « Pasaka ka pirmsskolas bērnu tikumiskās audzināšanas līdzeklis». Es pievērsās šīs tēmas nejausi. Katrs cilvēks izrāda interesi par pasakām.

Jēdziens "pasaka" ir pazīstams gandrīz ikvienam cilvēkam kopš bērnības. Pasakas valoda - vienkārša, saprotama, darbības pasakās izpaužas ātri un spilgti, varoņu iezīmes ir maksimāli tuvas dzīvībai un realitātei, vai ir atbilstoša projekcija. Pasaka ieiet bērna dzīvē jau no agrīna vecuma, pavada to visā pirmsskolas bērnībā un paliek ar viņu visu mūžu. No pasakas sākas viņa iepazīšanās ar literatūras pasauli, ar cilvēku attiecību pasauli un apkārtējo pasauli kopumā. Pateicoties pasakai, bērns izzina pasauli ne tikai ar prātu, bet arī ar sirdi. Un ne tikai izzina, bet arī reaģē uz apkārtējās pasaules notikumiem un parādībām, pauž savu attieksmi pret labo un ļauno

Pētījums sastāv no 2 daļām – teorētiskās un praktiskās. Teorētiskajā daļā analizēti tādi jautājumi kā tautas pasakas pedagoģiskais potenciāls, sniegts pārskats par pasaku izmantošanu bērnu audzināšanā vēsturiskajā aspektā. Dotajā pētījumā tiek akcentēts 5-6 gadu vecuma posms, analizējot pozitīvas pasaules uztveres veidošanās mehānismus šajā vecumā. Darba pirmajā nodaļā mēs pētījām pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskās attīstības iezīmes, noteicam galvenos terminus un raksturojumus

Darba otrajā nodaļā ir aprakstīts mūsu pētījuma virziens un rezultāti, lai identificētu tikuma jēdzienu veidošanās līmeni vidējā pirmsskolas vecuma bērniem ar pasaku palīdzību. Pētījums ietver sevī 3 posmus: *diagnosticējušais, eksperimentālais, kontrole*. Darba pētījumu daļā aprakstīts pētījuma metodoloģiskais pamats, dots pētāmās grupas raksturojums un pētījuma norises apraksts – pedagogu anketēšana, vecāku anketēšana un individuālās pārrunas par pētījuma aktualitāti, kā arī iegūto rezultātu analīze. Lai bērns izaugtu par labu cilvēku, ir nepieciešams sadarboties ar viņu, sākot ar agrīno bērnību. Un to veicina literatūra bērniem, pasakas, kas piepilda cilvēku sirdis ar labestību, augstsirdību, sirdsapziņu, godu un taisnīgumu.

Atslēgas vārdi: PASAKA, PIRMSSKOLAS BĒRNI, PEDAGOĢISKAIS PROCESS, PAŠVĒRTĒJUMS UN PAŠAPZIŅA, TIKUMISKĀ AUDZINĀŠANA

Kvalifikācijas darba apjoms: 49 lpp, 5 attēli, 10 tabulas, 3 pielikumi, 33 literatūras avoti.

ABSTRACT

The subject of this qualification paper is “The fairy tale as a means of moral education in children of upper pre-school age”. I chose this topic for a reason. Each individual has some sort of interest in fairy tales. The notion of “fairy tale” itself has been familiar to virtually everyone since birth. A fairy tale uses clear, simple language, the plot unfolds in quick and unexpected ways, while the characters are made as lifelike and relatable as possible. The fairy tale enters a child’s life early on and accompanies them throughout their pre-school years, ultimately staying with them for the rest of their lives. Each fairy tale is an introduction to how the world works, a way to understand things not just with one’s mind, but with one’s heart.

The paper consists of two parts – a theoretical part and a practical part. The theoretical part considers matters of moral upbringing and the development of morality using fairy tales. In the first chapter, we studied the peculiarities of moral development in pre-schoolers, defined key terms and characteristic features. We also analyse matters such as the pedagogic potential of folk tales and provide an overview of using tales to incorporate historical aspects of upbringing. The study focuses on children aged 5-6 and analyses the mechanisms for forming a positive worldview at this age.

The second chapter describes the procedure and results of our study to determine the degree of moral definition in medium pre-school age children through the medium of fairy tales. The practical part consists of three stages: diagnostics, experiment, and control. A description of methodological fundamentals is provided, the study population is described, and the experimental procedure is documented—it includes questionnaires for pedagogues, questionnaires for parents, and individual interviews regarding the importance of the study, followed by an analysis of the results obtained. In order for a child to become an upstanding adult, work on bringing them up must start in early childhood. This process is facilitated by children’s literature, fairy tales that sensitise people’s hearts to kindness, forgiveness, conscientiousness, dignity, and justice.

Keywords: *fairy tale, pre-schoolers, moral education, pedagogic process, moral upbringing*

The qualification paper consists of 49 pages, with 5 figures, 10 tables, 3 annexes, and draws on 33 Sources of literature.

IEVADS

Jēdziens "pasaka" ir pazīstams gandrīz ikvienam cilvēkam kopš bērnības. Izgājusi garu attīstības ceļu un absorbējusi sevī visu labāko, ko senie laiki varējuši dot, pasaka neapstājas pie sasniegtā, bet vēl aktīvāk virzās uz priekšu.

Pasaka pārsvarā ir fantastisks darbs, kurā aprakstīti izdomātu vai tradicionālu pasaku varoņu brīnumaini piedzīvojumi, domāti, galvenokārt, bērniem.

Pasaka ir daudzveidīga, un tās esamību nosaka vairāki faktori: atsauce uz folkloras pamatu un tās apstrādi; sižeta ideja; uzsvars uz izklaidi, kā arī audzināšanu; auditorija, kurai ir izveidota pasaka; daudzveidība un problemātika.

Pasakas valoda - vienkārša, saprotama, darbības pasakās izpaužas ātri un spilgti, varoņu iezīmes ir maksimāli tuvas dzīvībai un realitātei, vai ir atbilstoša projekcija.

Pasakas ir simboliskas un alegoriskas, tajās noteikti ir aktuālas problēmas, kas saistītas ar sabiedrību, cilvēkiem, dabu un vidi. Pasakaini piedzīvojumi iemāca ticēt brīnumiem, darīt labus darbus, neaizmirst par palīdzību, būt cēliem un labdarīgiem, viņi aizved bērnus uz nepazīstamo pasauli, kas atrodas viņiem blakus.

Ar pieejamu un saprotamu leksiku, interesantu priekšstatu par tekstu darbiem, kurus bieži pavada dažādas ilustrācijas, pasaka palīdz paplašināt bērna redzesloku un attīstīt dvēseles māksliniecisko pusi, kas ir labākais lasītāja vai klausītāja uzvedības kultūras aspekts. Acīmredzama ir zinātniskā interese par uzvedības kultūras veidošanu ar pasaku palīdzību, šajā virzienā strādā tādi autori kā E. Avdeeva, N. Lisova.

Pasaka ir auglīgs un neaizvietoājams bērnu tikumiskas audzināšanas avots, jo tas atspoguļo visu reālo dzīvi ar ļaunu un labu, laimi un bēdām. Pasaka atver un izskaidro bērnam sabiedrības un dabas dzīvi, cilvēku jūtu un attiecību pasauli. Tā attīsta bērna domāšanu un iztēli, bagātina viņa emocijas, dod skaistus literāras valodas tēlus.

Iedomu tēlu spēks un pasaku stāstu ietekme ir tāda, ka bērni jau ar pirmo lasījumu, spilgti izrāda savas simpātijas un antipātijas pret pasaku personāžiem, stājās apvainotā pusē, un nekad nešaubās par to, kā izturēties pret kādu no personāžiem. Tā nav primitivitāte dzīves materiāla pasniegšanā, bet nepieciešamā vienkāršība, ko bērns izprot, pirms viņš būs gatavs uztvert sarežģītas lietas. Bērni vienmēr patiesi priecājas, kad taisnīgums uzvar, un viņi vēlas, lai arī dzīvē būtu tāpat. No tā veidojas liela pasakas pedagoģiskā vērtība.

Pirmsskolas bērnība ir mazs cilvēka dzīves cikls. Bet šajā laikā bērns iegūst daudz vairāk vērtību nekā visā nākamajā dzīvē, tāpēc nedrīkst aizmirst, ka tikumiskajā audzināšanā galvenais ir atmosfēra, kurā bērns dzīvo.

Ir zināms, ka bērni aug nemanot, tāpēc ir tik svarīga mazulim stāstītā pasaka. Pasaka

nedod bērniem tiešus norādījumus:- "Klausieties vecākus, cieni vecākus cilvēkus", Neatstājiet māju bez atļaujas ", bet tā saturs vienmēr nosaka mācību, kuru viņi pakāpeniski uztver, atkārtoti atgriežoties pie pasakas teksta. Vienkāršajā bērnu pasakā ir viss nepieciešamais, vissvarīgākais dzīvē, dzīvs kā pati dzīve.

Pasaka ieiet bērna dzīvē jau no agrīna vecuma, pavada to visā pirmsskolas bērnībā un paliek ar viņu visu mūžu. No pasakas sākas viņa iepazīšanās ar literatūras pasauli, ar cilvēku attiecību pasauli un apkārtējo pasauli kopumā (Аверин, 1998). Līdz ar to, pasaka var kalpot kā līdzeklis, lai izglītotu draudzīgas attiecības starp pirmsskolas vecuma bērniem, kas ir šodienas aktuāla problēma.

Uz skolotāja pleciem gulstas liels uzdevums. Tas ir uzdevums attīstīt un audzināt garīgo dvēseles sākumu, attīstīt izjūtas, lai viņš neizaugtu kā nedomājošs, vienaldzīgs cilvēks.

Pētījuma objekts- tikumiskā audzināšana bērnu pirmsskolas vecākā vecumā

Pētījuma priekšmets – pasakas ietekme uz vecāku pirmsskolas vecuma bērnu tikumisko audzināšanu.

Pētījuma mērķis- pamatot iespēju izmantot pasakas tikumiskā audzināšanā pirmsskolas vecuma bērniem.

Pētījuma hipotēze- sistemātiska pasaku izmantošana audzināšanas procesā veicina pirmsskolas vecuma bērnu personības tikumisko īpašību audzināšanu.

Pētījuma uzdevumi –

1. Pētīt un analizēt psiholoģisko un pedagoģisko literatūru.
2. Pētīt pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskās audzināšanas iezīmes.
3. Pētīt pasaku metožu pielietošanu vecāko pirmsskolas vecumu bērnu tikumiskā audzināšanā.
4. Organizēt un veikt eksperimentāli-praktisko darbu personas tikumisko īpašību veidošanā vecāka pirmsskolas vecuma bērniem.
5. Izstrādāt metodiskus ieteikumus pedagogiem un vecākiem par pasakas izmantošanu audzināšanas procesā.

Pētījuma bāze: Rīgas pirmsskolas iestāde «X», 15 bērni vecumā 5-6 gadi.

1. Pasaka kā pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskās audzināšanas līdzeklis.

1.1. Tikumiski-ētiskie pasakas nopelni pirmsskolas vecuma bērnu audzināšanā

Jebkura sabiedrība ir ieinteresēta saglabāt un nodot uzkrāto pieredzi, pretējā gadījumā ir neiespējama ne tikai tās attīstība, bet arī pati esamība. Šīs pieredzes saglabāšana lielā mērā ir atkarīga no audzināšanas un izglītības sistēmas, kas savukārt tiek veidota, ņemot vērā konkrētās sabiedrības pasaules redzes iezīmes un sociālās kultūras attīstību. Sabiedrība sāk skaidri saprast, ka garīgums un tikums ir nesaraujami saistīti ar sociālo atbildību, kuru nevar nodrošināt bez līdzekļiem, kas nodrošina personas garīgo un tikumisku attīstību (Выготский,1991).

Pirmsskolas bērnībai kā laika periodam cilvēka dzīvē ir izšķiroša loma, veidojot to, kāds kļūs ne tikai katrs cilvēks, bet arī visa cilvēce, pasaulei kopumā. Izglītojošās, ideoloģiskās, tikumiskās, kulturālās un fiziskās prioritātes, kas ieguldītas pirmsskolas vecumā, nosaka paaudžu dzīvesveidu, ietekmē visas civilizācijas attīstību un stāvokli.

Šobrīd ir jāpievērš pēc iespējas lielāka uzmanība bērna iekšējās pasaules veidošanai, radošu sākuma audzināšanai. Sava veida īpaša vērtība šajā jautājumā ir lasīšanai, jo lasīšanas procesā, sazinoties ar grāmatu, cilvēks ne tikai apgūst pagātņi, tagadni un pasaules nākotni, bet, vēl arī galvenais, mācās domāt, analizēt, attīstās radoši; tādējādi veidojas tikumisks un kulturāls viņa personības pamats (Мультко,2004).

Tikumiskas izglītības problēma vienmēr uztraukusi pedagogus. Dažādos vēsturiskajos sabiedrības dzīves periodos tika izcelts savs audzināšanas saturs. Tā, K. Ushinsky rakstīja par audzināšanu ar jaunradi, darbā un ar darbu, uzsvēra patriotisma sajūtas veidošanu, mīlestību pret savu tautu (Ушинский ,2004).

Garīgā un tikumiskā audzināšana ir vērtīgas attieksmes pret dzīvi veidošana , kas nodrošina stabilu, harmonisku cilvēka attīstību, ietverot sevī tostarp pienākumu, taisnīguma, atbildības un citu īpašību audzināšanu, kas var dot lielu nozīmi cilvēka darbībām un domām. Jaunās paaudzes garīgi- tikumiskā veidošana, kā arī bērnu un jauniešu sagatavošana patstāvīgai dzīvei, ir vissvarīgākais attīstības nosacījums. Lai risinātu tikumiskās audzināšanas problēmas, nepieciešams atrast visefektīvākos veidus vai pārdomāt jau zināmos. Pasaka ir efektīvs līdzeklis pirmsskolas vecuma bērnu personības tikumisko īpašību audzināšanā (Батурина , Кузина , 1995).

Pedagoģija vairāk nekā pirms simts gadiem runāja par pasakām kā ne tikai par audzināšanas un mācību materiālu, bet arī kā pedagoģisko instrumentu un metodi. Pasakas ir bagātīgs materiāls bērnu tikumiskai audzināšanai. Ne velti tās veido daļu no tekstiem, no kuriem bērni uztver pasaules daudzveidību.

Pasaku pasaule ir neatdalāma no skaistuma, tā veicina estētisko izjūtu attīstību, bez kuras neiedomājama dvēseles augstība, sirds jutība pret cilvēka nelaimi, bēdām, ciešanām. Pateicoties pasakām, bērns mācās uztvert pasauli ne tikai ar prātu, bet arī ar sirdi (Лихачев, 2011).

Ir nepieciešams iemācīt bērnam spēju redzēt un saprast citu cilvēku, attīstīt spēju sevi iedomāties cita vietā un pārdzīvot ar viņu kopā viņa jūtas, spēju patiesi reaģēt uz citu emocionālo stāvokli. No pasakām smelama pirmā informācija par cilvēku savstarpējām attiecībām. Tieši tautas pasakas saglabājušas to kopējo cilvēcisko morāli, ko, diemžēl, daudzi šodien ir zaudējuši.

Pasakas atspoguļo "unikālas tradīcijas un radošās pieredzes". Visās pasakās ir tikumiski un ētiski principi. Pasaka māca dzīvot. Bet ja ne tā, tad kāpēc mūsu senči pasakām veltīja savu dārgo laiku? Bez pasakas bērnam nav ne sapņa, ne burvju valsts, kurā visi sapņi piepildās. Pasaka ļauj bērnam un pat pieaugušajam fantazēt. Kas es esmu? Kādu es vēlētos redzēt sevi? Kā es varu redzēt sevi caur burvju spoguļi, kas ļauj redzēt visu apkārt ne tikai ar savām acīm, bet arī ar sirdi? Ko es izdarītu, ja man būtu burvestība? Caur pasaku bērns var saprast pasaules likumus, kuros viņš ir dzimis un dzīvo.

Daudzas pasakas iedvesmo uzticību patiesības uzvarai un labā uzvarai pār ļaunumu. Pareizu komunikācijas pamatu ar vienaudžiem un pieaugušiem ir jādibina bērnībā ar pasakas palīdzību, kas māca ne tikai dzīves gudrību, bet arī drosmi un spēju veidot kontaktus (Архангельский, 1978).

Bērnam jā māca pārvarēt grūtības: aizsargājot to no realitātes, kas ir tālu no ideāla, mēs tikai radīsim viņam nevajadzīgas problēmas. Augot, viņš nevarēs objektīvi uztvert notikumus, secīgi risināt radušās problēmas, būs kautrīgs vai iegremdēts sevī. No visa tā nav grūti izvairīties, ja agrīnā attīstības stadijā kopā ar viņu analizētas pasakas, ar katru jaunu lasījumu arvien vairāk sarežģīt uzdevumu. Praktizējot pasakas paskaidrojuma dažādas izskaidrošanas metodes, var sasniegt pilnīgu bērna izpratni un apziņu. Un tas nozīmē, ka sarežģītā situācijā tā kalpos viņam par labu atbalstu dzīvē.

Svarīgs apstāklis bērna attīstībā ir atkārtots pasakas lasījums. Nav pareizi atteikt bērnam, pamatojoties uz to, ka piecdesmit pirmajā reizē apstākļu uzskaitījums ir nogurdinošs un kaitinošs. Bērnam šis ir jauns pakāpiens, pa kuru viņš paceļas uz augstāku līmeni garīgā un intelektuālā attīstībā. Jā, bērni, klausoties pasaku katru dienu, atkal un atkal pārdzīvo par

pasakas varoņiem. Tagad viņiem nav tik svarīgi pasakas pozitīvie momenti, bet sižeta detaļas, kas izlaistas pirmajā lasījumā un personāžu rakstura īpašības.

Tādējādi bērns mācās koncentrēt savu uzmanību uz detaļām, un pasaku varoņu attēli ir piepildīti ar jaunu saturu, kas katru reizi kļūst sarežģītāks un iegūst realitātes pazīmes. Ja bērns atkal lūdz atkārtoti izlasīt pasaku, kas viņam patika, neatsakiet viņam, acīmredzot, viņš kaut ko nesaprata pietiekami, un viņš to vēlas izprast. Ir nepieciešams izskaidrot šo momentu (Калинина, 2005).

Pasaka kā estētiskās un kognitīvās ietekmes līdzeklis harmoniski iekļaujas spēles procesā. Mazulim galvenais ir sižeta attīstība, situācijas kuras netiek izmantotas, vai varoņu klātbūtne, kas nosaka tās raksturu. Iespējams, šajā gadījumā pasaku būs jālasa vēlreiz, sīkāk analizējot sarežģītos mirkļus, lai mācītu bērnam saprast, kāpēc cilvēkam ir vajadzīgs spēcīgs un cēls raksturs (Белобрыкина, 1998).

Pasakās bērnu piesaista arī galveno varoņu burvju spējas: spēja lidot, ātri pārvietoties, iemiesoties. Protams, 3-5 gadu veciem bērniem nav iespējams izskaidrot burvju dabu, šajā posmā jūs varat tikai ļaut viņam zināt, ka tā ir tautas sapņa īstenošana. Ar laiku burvībai jākļūst par apzinātu vēlmi sasniegt vēlamo mērķi vai unikālo personīgo spēju attīstība. Bērniem nepieciešams apgūt: lai sasniegtu dzīvē kaut kādus rezultātus, cilvēkam jābūt ne tikai dažām rakstura īpašībām, bet arī nepieciešams tās attīstīt un pilnveidot. Šis process nedrīkst būt ikdienišķa rakstura, ir nepieciešams rīkoties saskaņā ar apstākļiem, ņemot vērā bērna reakciju.

Acīmredzot, no šī viedokļa nevajadzētu aizsargāt bērnus no bīstamiem aprakstiem par briesmīgām vielām, parādībām, ļaundariem. Viņam ir jāzina, ka tikai sarežģītāka labuma forma var izturēt lielu ļaunuma pakāpi. Tikai šajā gadījumā notiek vienlīdzīga cīņa starp negatīviem un pozitīviem pasakas personāžiem un tā pēdējie izcīnā dabisku uzvaru.

Katrā cilvēkā, bērņā un pieaugušajā zemapziņas līmenī, ir vēlēšanās reaģēt ar vispārpieņemto, gadsimtiem noteikto domāšanas veidu un uzvedību. Tāpēc bērns nekavējoties projicē uz sevi pozitīvā varoņa izjūtas un darbības. Parasti vispirms tas tiek parādīts ārēji: viņš sāk izmantot noteiktus runas modeļus, kas raksturīgi šiem varoņiem, tad personāža darbības kļūst par bērna uzvedības pazīmēm, pakāpeniski kļūstot par viņa pašu rīcību. Bērns sāk izprast pozitīvā varoņa vajadzību, viņš vairs nevar reaģēt uz labu ar ļaunumu, darīt pāri mazākiem un vājākiem, tiek izstrādātas morāles kritēriji.

Bērna tikumiskā audzināšana sākas ar to, ko viņš dzird, redz un kas atsaucās viņa dvēselē (Андрианов, 2003). Kādi būs mūsu bērni - uzmanīgi, rūpīgi, laipni, atsaucīgi, draudzīgi vai otrādi - egoistiski, nejūtīgi, agresīvi - ir atkarīgs tikai no mums – vecākiem! Tieši ģimenē bērniem veidojas attieksme pret cilvēku pasauli, lietām, dabu, attīstās un stiprinās jūtas. Kā izaudzināt bērnu laipnu, jūtīgu un uzmanīgu? Kā audzināt bērnu, lai viņš kļūtu par laimīgu

cilvēku?

Tikumiskas audzināšanas nolūkos ir svarīgi, lai pieaugušais būtu gan bērna dzīves organizators, gan izziņas priekšmets, gan šīs morāles vērtību reāls nesējs, pie kurām bērnam veidojās noteikta attieksme. Citiem vārdiem sakot, pieaugušais pats darbojas kā uzvedības paraugs un attieksmes modelis pret realitāti.

Veco cilvēku cieņas izjūtas attīstība ir organiski saistīta ar uzdevumu audzināt bērnos uzvedības kultūru pret citiem. Tiek audzināts ieradums būt vienmēr pieklājīgam, gatavam aktīvi rūpēties par vecākiem un jaunākiem, saudzīgi attiekties pret pieaugušo darba rezultātiem un viņu darbībām. Turpinās runas kultūras un tikumisko īpašību veidošana (patiesība, godīgums, pieticība, pacietība, izturība, elastīgums).

Vecāko pirmsskolas vecuma bērnu uzvedības audzināšanā ir svarīgs uzdevums veidot kolektīvās attiecības ar vienaudžiem - sabiedriskumu un humānu attieksmi pret vienaudžiem, sadarbību un spēju kolektīvi plānot aktivitātes, organizāciju un komunikācijas kultūru.

Komunikācijas kultūras audzināšana ietver bērnu tālāku attīstību attiecībā uz pieklājības noteikumiem attiecībā uz viņu vienaudžiem un kopīgas darbības kultūras veidošanu: spēlēšanu, nodarbinātību un mācīšanu (Выготский, 1998)

Organizētas uzvedības audzināšana paredz, ka pirmsskolas vecuma bērnu veidošanā ir prasmes apzināti ievērot uzvedības noteikumus, ievērot grupas noteiktās vispārējās prasības, darboties saskaņoti, kopīgi sasniegt izvirzīto mērķi (Выготский, 1998).

Patstāvīguma audzināšanai vajadzētu kļūt par raksturīgu īpatnību bērna uzvedībā. Tas nozīmē: iniciatīvas attīstība, pašorganizācija un pašpārvalde, mērķtiecība, patvaļīga, bērnu gribas spēka uzvedība dažādos darbības veidos. Stimuls, kas ļauj izpausties patstāvīgi ir skolotāju un vecāku pozitīvs vērtējums; sabiedriskās domas radīšana, kā arī vecāku pirmsskolas vecuma bērnu, kuru skolotājs un vecāks aktīvi atbalstījis, vēlme kļūt tikpat neatkarīgiem kā skolēni (Выготский, 1998).

Visas šīs īpašības var atklāt un izveidot ar pasakas piemēru (notikumi, personāžu darbība), jo pasaka ir bagāta ar zināšanām, tajā ir savākta tautas gudrība. Tikumiskā izglītība ir vissvarīgākais bērna audzināšanas aspekts, tā veicina garīgās pieredzes bagātināšanu, personas emocionālo sfēru, ietekmē sociālās realitātes zināšanas, palielina pirmsskolas vecuma bērnu izziņas aktivitāti. Pirmsskolas bērnības periods ir vislabvēlīgākais bērna tikumiskai audzināšanai, jo bērnības iespaidu cilvēks nes caur visu savu dzīvi.

Kā zināms, pirmsskolas vecumam raksturīga paaugstināta jūtība pret sociālajām ietekmēm. Bērns uzreiz un pats par sevi neiegūst pieaugušo prasmes un iemaņas, bet tikai sazinoties ar pieaugušajiem, viņš pārņem no viņiem ne tikai spēju staigāt, runāt, sevi apkalpot, bet arī tikumiskas normas. Ejot caur izmēģinājumiem un kļūdām, viņš apgūst dzīvības normas

cilvēka sabiedrībā. Pirmsskolas vecuma bērna darbības galvenais motīvs ir apkārtējās pasaules izzināšana, atrodot tajā savu vietu, nosakot savu lomu. Pielāgošanās process jaunai videi notiek visā bērnības periodā, jo ar bērna attīstību paplašinās viņu pieredzes robežas, bagātinās viņa uztvere par pasauli. Pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskās audzināšanas problēma vienmēr ir bijusi izcilu pedagogu uzmanības centrā, piemēram, V. Suhomlinska, N. Karpinskas, L. Strelkovas un citu. Viņi meklējuši visefektīvākos veidus un līdzekļus tikumiskās audzināšanas ieviešanai pirmsskolas izglītības iestādē.

Tādējādi tikumiskā audzināšana ir nepārtraukts process, tas sākas ar cilvēka dzimšanu un ilgst visu mūžu, un tā mērķis ir apgūt noteikumus un uzvedības normas Pasakas vārds dzīvo bērna apziņā. Bērna sirds apklust, kad viņš klausās vai izrunā vārdus, kas rada fantastisku ainu. Pateicoties pasakai, bērns izzina pasauli ne tikai ar prātu, bet arī ar sirdi. Un ne tikai izzina, bet arī reaģē uz apkārtējās pasaules notikumiem un parādībām, pauž savu attieksmi pret labo un ļauno, tādējādi notiek personības korekcija, emocionāli- uzvedības reakciju paplašināšanās.

1.2. Pasakas izmantošana tikumiskā audzināšanā bērnudārzā.

Pasaka ir pārsteidzošs psiholoģiskais iedarbības līdzeklis darbam ar cilvēka iekšējo pasauli, spēcīgs attīstības līdzeklis. Pasaka ir visapkārt mums. Psihologu interese par pasaku pastāv jau ilgu laiku.

Ir zināms, ka pasaka ir senākais tautas mākslas žanrs. Tā māca cilvēkam dzīvot, iedvesmo viņā optimismu, ticību labā un taisnīguma uzvarai. Aiz pasakainām fantāzijām un izdomām ir paslēptas reālas cilvēku attiecības. Līdz ar to arī ir pasaku fantāzijām liela audzinoša vērtība.

Pasakas valoda ir pieejama bērnam. Pasaka ir vienkārša un tajā pašā laikā noslēpumaina. „Kādreiz kādā karalistē, kādreiz kādā valstī...” vai “Tajos senos laikos, kad dzīvnieki mācēja runāt ... ” un bērns jau atstāj reālo pasauli un tiek aizvests uz savu fantāziju pasauli, ko stimulē pasaka. Pasaka veicina iztēles attīstību, un tā ir nepieciešama, lai atrisinātu bērna pašas problēmas (Пропп, 2000). Pasaka parāda un palīdz risināt morālās problēmas. Tajā visiem varoņiem ir skaidra morāles orientācija. Viņi ir vai nu pilnīgi labi, vai arī pilnīgi slikti. Tas ir ļoti svarīgi, lai noteiktu bērna simpātijas, lai atšķirtu labo un ļauno, lai sakārtotu savas sarežģītās un divdomīgās jūtas. Bērns gandrīz vienmēr identificē sevi ar pozitīvu varoni, kas nozīmē, ka pasaka pasniedz labu, veido bērna empātijas prasmes (Смирнова, 2006).

Pasakas - viens no visizplatītākajiem un bagātīgākajiem tautas mākslas žanriem. Tās tiek stāstītas visās pasaules valodās. Tās ar nepacietību klausās bērni, bet bieži viņās ieklausās arī pieaugušie. Tās dzīvo ne tikai vārdos, bet arī rakstos. Konkrēta pasaku valoda paver bērniem

ceļu uz vizuāli - tēlošu un vizuāli – darbīgo izpratni par cilvēcisko attiecību pasauli, kas ir diezgan atbilstoša pirmsskolas vecuma bērnu psihiskām īpašībām (Окунева, 2015).

Pasaka var dot atslēgas, lai pa jauniem ceļiem ieietu realitātē, var palīdzēt bērnam izzināt pasauli, var dāvēt viņam iztēli un iemācīt viņam kritiski uztvert apkārtējo vidi.

Ikvienas personas iekšējās pasaules satura pasaku pasniegšana un to izdzīvošana, dod iespēju bērnam atpazīt un identificēt savu pieredzi un savas garīgās attīstības procesus, izprast to nozīmi un nozīmīgumu.

Tautas pasakas iepazīstina bērnus ar neparastu notikumu loku, varoņu pārvērtībām, izsaka dziļas morāles idejas. Tās māca laipnību pret cilvēkiem, izrāda augstas izjūtas un vēlmes. K Čukovskis rakstīja, ka stāstītāja mērķis, pirmkārt, ir audzināt bērnam cilvēcību - šo brīnišķīgo cilvēka spēju uztraukties par citu cilvēku nelaimēm, priecāties par cita prieku, pārdzīvot cita likteni kā savu. Pasaku varoņu darbos un rīcībā ir pretstatījums čaklums- slinkums, labs - ļauns, drosmes – glēvums. Bērnu simpātijas vienmēr tiek piesaistītas tiem, kuriem piemīt: atsaucība, darba mīlestība, drosmes. Bērni priecājas, kad labie uzvar, atviegloti nopūšas, kad varoņi pārvar grūtības un viss laimīgi beidzas (Чуковский, 1971).

E. Флорина, lielākais pedagogs estētiskās izglītības jomā, deva priekšrocības stāstījumam pirms lasīšanas, kad stāstītājs pārraida saturu tā, it kā viņš būtu bijis notikuma aculiecinieks. Viņa uzskatīja, ka stāstījums sasniedz īpašu uztveres tiešumu (Флорина, 1961).

Lai attīstītu noteiktas īpašības un spējas, izmantojot pasaku, ir jāspēj iemācīt materiālu tā, lai bērniem nodrošinātu vislielāko labumu. Suhomlinska grāmatā “Atdodu sirdi bērniem” ir ieteikumi, kā labāk lasīt bērniem. Pasakas bērniem vajadzētu klausīties vidē, kas palīdz dziļāk pārzināt pasaku tēlojumus, piemēram, klusā vakarā mājīgā vidē, dabā. Stāstiem jābūt spilgtiem, izdomātiem, nelieliem. Nedrīkst dot bērniem daudz iespaidu, jo tad jūtīgumu pret stāstījumu var sabojāt. Nevajadzētu runāt daudz. Bērnam vajadzētu spēt ne tikai klausīties pedagoga vārdos, bet arī klusēt. Jo šajos brīžos viņš domā, viņš domā par kaut ko jaunu. Tāpēc pedagogam jāprot ļaut bērnam domāt. Pēc Sukhomlinska domām, šī ir viena no smalkākajām pedagoga īpašībām (Сухомлинский, 2016).

Pasakas jāizmanto bērnu audzināšanā, bet te parādās viena problēma: vai pasaka neapgrūtinās reālās dzīves likumsakarību izziņu. Suhomlinskis uzskata, ka bērni pilnīgi saprot, kas ir maģija, un kas notiek reālajā dzīvē. Piemēram, visbiežāk sastopamie pasaku tipi, kas agri kļūst zināmi bērniem, - pasakas par dzīvniekiem. Dzīvnieki, putni tajās ir līdzīgi un reizē nav līdzīgi īstiem. Ir viegli saskatīt šajās visās pasakās nepatiesību: kur tas ir redzams, ka gailis staigā ar izkapti, vilks zvejo, un lapsa mēģina pārliecināt gaili atvērt lodziņu? Bērns pieņem izdomu aiz izdomas, kā arī pieaugušais, bet pasaka piesaista viņus ar neparasto, atšķirīgo no tā, ko viņi zin par īstiem putniem un dzīvniekiem. Visvairāk bērnu interesē pats notikums: vai

izdosies padzīt kazu no zaķa būdas, ar ko beigsies acīmredzams absurds noķert zivi ar astes galu, vai veiksmīgs ir lapsas viltīgais nodoms (Уцова, 1998).

Visvienkāršākie un tajā pašā laikā vissvarīgākie viedokļi - par prātu un muļķību, par viltību un skaidrību, par labu un ļaunu, par varonību un glēvulību, par laipnību un alkatību - iedziļinās apziņā un nosaka bērna uzvedības standartus. Bērniem ir nepieciešami izdzīvot ļaunuma un labā cīņas, saprast, ka pasakā atspoguļota cilvēka uztvere par patiesību, godu, skaistumu. Bez pasakām pasaule kļūtu neinteresanta (Пропи, 2000).

Pasakās ir daudz humora. Tā ir viņu brīnišķīga īpašība, kas bērnos attīsta realitātes sajūtu un vienkārši uzjautrina, izklaidē, priecē, iedarbina dvēseles spēkus. Tomēr pasakām piemīt arī skumjas. Cik pasakās ir strauji kontrastējošas pārejas no skumjām uz jautrību! Jūtas, kas tiek minētas pasakās, ir tikpat spilgtas kā bērnu emocijas. Bērnu ir viegli nomierināt, bet arī viegli apbēdināt. Zaķis raud pie savas būdas sliekšņa, ka viņu izdzinusi kaza. Bērnam arī paliek skumīgi, viņam zaķi žēl. Gailis izdzen kazu - zaķa priekiem nav gala. Jautri arī pasakas klausītājam. Bērns ar sirsnīgu līdzjūtību uzmanīgi klausās par pasakā stāstīto: priecājas varoņu uzvarām, brīnumiem, bēdājas par viņu neveiksmēm. Pareizās pasakās nav neatgriezenisku dzīves problēmu, tajā pašā laikā tās neslēpj to, ka reālā pasaule zina smagās cilvēku ciešanas, bet viss beidzas labi, pateicoties brīnumam. Iztēlotā brīnumainā labā uzvara pār ļaunumu vienmēr aktivizē bērna izjūtas. Nepieciešamība pēc taisnīguma, vēlme pārvarēt dzīves grūtības, uz mūžu kļūst par daļu no viņa pasaules uzskatiem. Tas ir ārkārtīgi svarīgi, lai veidotu cilvēka dzīvotspēju un taisnīguma cīnītāja īpašības.

Bērnudārzā iepazīšanās ar pasaku sākas no jaunākajām grupām. Šīs kategorijas pasakām jābūt vienkāršām uztverē, ar spožu dinamisku sižeta attīstību, īsu saturu. Pārsvārā tās ir pasakas par dzīvniekiem (Пастернак, 2008).

No pasakas bērns iemācās daudzus jaunus vārdus, tēlainus izteicienus, viņu runa tiek bagātināta ar emocionālo un poētisko vārdu krājumu. Pasaka ne tikai palielina izziņas interesi un motivāciju mācīties, bet arī mudina bērnu analizēt, pamatot un izdarīt secinājumus.

Pasaku izmantošana pirmsskolas vecuma bērnu apmācībā ir ne tikai iespējama, bet arī nepieciešama, šī mācību līdzekļa efektivitātes dēļ. Tas nozīmē, ka pirmsskolas bērna iepazīšana ar pasaku notiek dažādās didaktiskās spēlēs, kas balstītas uz tās, tālāka pasakas sižeta inscenēšanā, kas veicina jaunu zināšanu apguvi, pirmām kārtām runas attīstību, kā arī visas psihiskās funkcijas un tādas radošās spējas kā mazā stāstītāja, mākslinieka, aktiera.

Pasaka ir tas grauds, kas rada mīlestību lasīt. Tieši pasaka ir tā, kas spēj pamodināt bērnu sirdīs prieku, izveidot viņu vārdu krājumu, runu, bagātināt viņus garīgi un tikumiski! (Штольц, X 2005).

Pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskās sajūtas veidojas neatņemamā vienotībā ar tikumisku uzvedību. Neaizmirstiet pēc pasakas lasīšanas savlaicīgi sarīkot mazu sarunu ar bērnu, kuras laikā jūs varēsiet atklāt personāžu raksturu, novērtēt viņu darbības, runāt par to pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem. No lasāmo pasaku izvēles ir atkarīgs, kādas tikumiskas jūtas jūs varēsiet veidot bērnam. Cilvēka tikumiskās audzināšanas process tiek veikts visas viņa dzīves laikā, ņemot vērā vecumu un vidi, kas nosaka ietekmi uz bērna vērtību orientāciju (ģimene, vide, draugi un draugu vide utt.) Tikumiskas audzināšanas veidiem un līdzekļiem ir sava specifika, organizējot speciālo darbu ar bērniem tikumiskā izglītošanā, tikumiskas pieredzes veidošana kolektīva dzīvē, komunikācijā, kopīgās darbībās, tikumisko paradumu izglītošanā un tikumisko izjūtu veidošanā (Окунева, 2015).

Viens no līdzekļiem, kas rada pozitīvus tikumiskus priekšstatus bērniem, kas veido ciešākus kontaktus starp pieaugušajiem un bērniem ģimenē un bērnudārzā, ir pasaka. Tikumiska jēdziena, normas un uzvedības noteikumi, kas ietverti spožos pasaku tēlos, veicina tikumisko priekšstatu veidošanu. Darbojoties ar pasaku, bērni apgūst savas tautas garīgās kultūras pamatus. Katrā vecuma posmā tiek apgūti sarežģītāki tikuma jēdzieni. Runas satura bagātināšana, pareiza valodas rīku izvēle, nosaka izglītības procesa efektivitāti. Pirmsskolas vecumā uz tikumisko priekšstatu veidošanu vērsta pasakas audzinošās iespējas (Окунева, 2015).

Pasaka ir viens no pieejamākajiem bērna garīgās un morālās attīstības līdzekļiem, kuru vienmēr izmantojuši pedagogi un vecāki. .

Pasaku ietekme uz pirmsskolas bērnu garīgo un tikumisko attīstību atrodas faktā, ka labā un ļaunā jēdzienu diferencēšanas procesā, veidojas humānas izjūtas un sociālās emocijas, kas pakāpeniski pārejot no psihofizioloģiskā attīstības līmeņa uz sociālo, nodrošina bērna uzvedības noviržu korekciju.

Kopš seniem laikiem pasakas bijušas tuvas un saprotamas parastiem cilvēkiem. Fantastika viņās savstarpēji saistījās ar realitāti. Dzīvojot trūkumā, ļaudis sapņoja par lidojošiem paklājiem, pilīm, par galdiņiem – „klājies”. Un vienmēr pasakās taisnīgums triumfēja, un labais uzvarēja ļaunumu. A.Puškins rakstīja, cik mīlas ir tās pasakas! Katra ir dzejolis! "

Pasaku kompozīcija:

1.Sākums ("Zināmā valstībā, reiz dzīvoja.....")

2.Pamatdaļa.

3.Nobeigums ("Viņi sāka dzīvot – laimīgi..... Sarīkoja svētkus uz visu pasauli!")

Jebkura pasaka ir orientēta uz sociālo un pedagoģisko efektu: tā apmāca, veicina aktivitāti un pat dziedina. Citiem vārdiem sakot, pasaku potenciāls ir daudz bagātāks nekā tās ideoloģiskā un mākslinieciskā vērtība. No sociāli pedagoģiskā viedokļa svarīgas ir

socializējošas, radošas, hologrāfiskas, valeoloģiski terapeitiskas, kultūras un etniskās, verbālītēlainas pasakas funkcijas (Богат, Нюкалов, 1994). Ir nepieciešams izmantot uzskaitītās funkcijas parastu ikdienas, pedagoģisko, māksliniecisko un citu pasaku lietojumu praksē.

Socializējošā funkcija, t.i. kad jaunās paaudzes apgūst uzkrāto vispārējo un etnisko pieredzi, kas tiek akumulēta internacionālā pasaku pasaulē.

Radošā funkcija, t.i. spēja identificēt, veidot, attīstīt un realizēt indivīda radošo potenciālu, viņa tēlaino un abstraktu domāšanu.

Hologrāfiskā funkcija izpaužas trīs galvenajās formās:

- pasakas spēja mazam ietekmēt lielo;
- spēja iedomāties Visumu trīsdimensiju telpiskajā un laika dimensijās (debesis - zeme - pazemes pasaule, pagātne - tagadne – nākotne);
- pasaku spēja aktualizēt visas cilvēka jūtas, būt par pamatu visu veidu radīšanai, žanriem, estētiskās jaunrades veidiem.

Attīstoši - terapeitiskā funkcija, t.i. veselīga dzīvesveida audzināšana, cilvēka aizsardzība pret kaitīgām kaislībām, atkarībām.

Kultūru - etniskā funkcija, t.i. iepazīšanās ar dažādu tautu vēsturisko pieredzi, etnisko kultūru: ikdiena, valoda, tradīcijas, atribūti.

Leksiski - tēlainā funkcija, t.i. indivīda valodas kultūras veidošana, polisēmijas glabāšana un mākslas un iztēles bagātība (Богат, Нюкалов, 1994).

Par pasakām, kas ir iekļautas vecāku skolēnu lasīšanā, var pateikt sekojošo.

Pasakas par dzīvniekiem. Tautas dzeja ietvēra visu pasauli, tās priekšmets bija ne tikai cilvēks, bet viss dzīvais uz planētas. Attēlojot dzīvniekus, pasaka sniedz viņiem cilvēka īpašības, bet tajā pašā laikā uztver un raksturo paradumus, "dzīvesveidu". Tādējādi rodas dzīvs, intensīvs pasaku tekstu. Cilvēks jau no seniem laikiem sajuta radniecību ar dabu, viņš tiešām bija tā daļiņa, cīnījās ar to, meklēja aizsardzību no tās, ar līdzjutību un izpratni pret to. Acīmredzamas arī vēlāk iepazīstinot ar fabulām, nozīmīgas ir līdzības daudzās pasakas par dzīvniekiem (Штольц, 2005).

Burvju pasakas. Burvju tipa pasakas ietver sevī burvjus, piedzīvojumus un varonīgas darbības. Šādu pasaku pamatā ir brīnišķīga pasaule. Brīnišķīga pasaule ir priekšmetiska, fantastiska, neierobežota pasaule.

Būtībā, burvju pasakas ir vecākas par citām, tām piemīt pēdas no sākotnējās iepazīšanās ar apkārtējo pasauli.

Sadzīves pasakas. Ikdienas pasaku raksturīga iezīme ir to ikdienas dzīves atveidošana. Ikdienas pasakas konflikts bieži vien ir tas, ka pieklājība, godīgums, augstsirdība zem vienkāršības un naivitātes maskas bieži ir pretstatā ar tādām cilvēka īpašībām, kas vienmēr izraisa asu cilvēku noraidījumu (alkatība, dusmas, skaudība). Parasti sadzīves pasakās ir vairāk

ironiju un pašironijas, jo labais uzvar, bet tiek akcentēti negadījumi vai viņa uzvaras īpatnības (Усова, 1998).

Sadzīves pasakām ir raksturīga daudzveidība: sociāli-sadzīves, satīriski-sadzīves, novelistiski un citi. Atšķirībā no burvju pasakām, sadzīves pasaka satur nozīmīgāku sociālās un tikumiskās kritikas elementu, tā ir noteiktāka savās sociālajās vēlmēs. Uzslava un nosodījums sadzīves pasakās skan daudz spēcīgāk.

Jauktā tipa pasakas Pēdējā laikā metodiskajā literatūrā sāka parādīties informācija par jauna tipa pasakām - par jaukta tipa pasakām. Protams, šāda veida pasakas pastāv jau sen, taču tām netika piešķirta liela nozīme, jo bija aizmirsts, cik daudz tās var palīdzēt audzināšanas, izglītības un attīstības mērķu sasniegšanā. Kopumā jaukta tipa pasakas ir pārejas tipa pasakas (Nikolajeva, 2010).

Tajās tiek apvienotas pazīmes, kas raksturīgas pasakām ar brīnišķīgu pasauli un sadzīves pasakām. Parādās arī brīnumu elementi burvju priekšmetu veidā, apkārt kuriem grupējas galvenā darbība.

Pasaka dažādās formās un mērogos cenšas sasniegt cilvēka eksistences ideālu (Зинкевич-Евстигнеева, 2000).

Pasaku ticība cēlu cilvēku īpašību vērtībai, bezkompromisa labā priekšrocībai, balstās arī uz aicinājumu uz gudrību, aktivitāti, patieso cilvēcīgumu. Mūsu zilās planētas pasakas paplašina redzesloku, izraisa interesi par citu tautību dzīvi un darbu, audzina uzticības jūtas visos mūsu Zemes iedzīvotājos, kas nodarbojas ar godīgu darbu (Зинкевич-Евстигнеева, Грабенко, 2001).

Tādējādi, veicot plānotu procesu, sistemātisku pirmsskolas bērnu apmācību un izglītošanu ar pasaku, caur pasaku var sasniegt pozitīvus diagnostikas rezultātus: bērni kļūs labāki, emocionālāki – izteismīgāk stāstīs pasaku, meklēs tajās epitetus, salīdzinās un aktīvi tos lieto; veidos detalizētas atbildes uz jautājumiem par pazīstamās pasaku saturu un mēģinās veidot savu, izmantojot vizuālos modeļus.

1.3. Darba veids ar pasaku bērnodārzu praksē.

Tradicionālā izglītība salīdzina pasaku ar imperatīvam zināšanām, kā viegls - smags, dabisks - nedabisks, kā pieejams un nepieciešams šeit un tagad - grūti sasniedzams un nesaprotams, kāpēc tas ir nepieciešams. Bet pasaka bērnam ir ne tikai pasaka, ne tikai literārais darbs, ne tikai spēle, tā ir dzīve, tas ir pieņemams un līdzsvarots ar bērna iespējam materializācijas līdzeklis, kas rada satraucošas attiecības un apstākļus, tikumu konstitūcija un

dzīves likumu kodekss, kopdzīves noteikumi un delikāti standarti, laba un ļauna kategorijas, daudzpolaritāte un sociālo novērtējumu relativitāte.

Pasaka ir pārsteidzošs līdzeklis ar psiholoģisko ietekmes spēku, līdzeklis darbam ar bērna iekšējo pasauli, spēcīgs attīstības instruments.

Pasaka zināmā mērā apmierina trīs dabiskās psiholoģiskās bērna vajadzības :

Nepieciešamība pēc autonomijas (neatkarība). Katrā pasakā varonis darbojas neatkarīgi, paļaujoties tikai uz savu spēku.

Nepieciešamība pēc kompetences (spēks, visvarenība). Varonis spēj pārvarēt neticamos šķēršļus, izrādās uzvarētājs, sasniedz panākumus.

Nepieciešamība pēc aktivitātes. Varonis vienmēr ir darbībā (Кудрявцев, 2011). Pasaku stāsta mākslu nepieciešams apgūt katram skolotājam; ir ļoti svarīgi nodot pasaku žanra originalitāti.

Pasakas ir dinamiskas un vienlaikus melodiskas. Notikumu ātra izvēršana ir lieliski apvienota ar atkārtošānu. Pasaku valoda atšķiras ar lielu gleznainību: tajās ir daudz precīzu salīdzinājumu, epitetu, tēlaino izteiksmju, dialogu, dziesmiņu, ritmisku atkārtojumu, kas palīdz bērnam atcerēties pasaku.

Mūsdienīgajam bērnam ir maz tikai izlasīt pasaku, izkrāsot varoņu attēlus, runāt par sižetu. Ar bērniņu trešajā tūkstošgadē ir nepieciešams izprast pasakas, kopā meklēt un atrast slēptās nozīmes un dzīves mācības. Un šajā gadījumā pasakas nekad nenovedīs bērnu no realitātes. Gluži pretēji, tās palīdzēs viņam reālajā dzīvē kļūt par aktīvu radītāju. Kad sāk atrisināt pasaku mācības, izrādās, ka pasakas notikumi satur informāciju par dzīves procesu dinamiku. (Фецюкова, 1996)

Pasakā var atrast pilnu cilvēku problēmu sarakstu un radošus veidus, kā tos atrisināt. Klausoties pasaku, bērns zemapziņā uzkrāj simbolisku "dzīves situāciju banku". Šī "banka" var būt aktivizēta nepieciešamības gadījumā, bet ja nebūs tādas situācija – tā paliks pasīva. Un, ja pārdomā ar bērnu kopā katru izlasīto pasaku, tad šifrētās zināšanas viņiem nebūs pasīvas, bet gan aktīvas, un nevis zemapziņā, bet prātā. Tādējādi būs iespējams sagatavot bērnu dzīvei, izveidot svarīgākās vērtības.

Principi darbā ar pasakām.

Princips	Galvenais akcents	Komentārs
Apzinātība	Apzināt cēloņsakarības attiecības sižeta attīstībā;	Uzdevums: parādīt audzēkņiem, ka viens notikums nemanāmi izriet no

	izprast katra personāža lomu notikumu attīstībā.	otra, neskatoties pat uz to, ka uz pirmo acu uzmetumu ir nemanāms. Svarīgi saprast vietu, likumsakarību parādībās un katra pasakas personāža nozīmi.
Daudzkārtība	Izprast to, ka vieniem un tiem pašiem notikumiem, situācijām, var būt vairākas nozīmes un vērtības.	Uzdevums: parādīt vienu un to pašu pasakas situāciju no dažādām pusēm.
Attiecības ar realitāti	Apzināties, ka ikviena pasakas situācija paver mūsu priekšā kādu dzīves mācību.	Uzdevums: skrupulozi un pacietīgi strādāt ar pasakas situācijām no pozīcijas, ka pasakas mācība tiks izmantota mūsu reālā dzīvē, konkrētās situācijās.

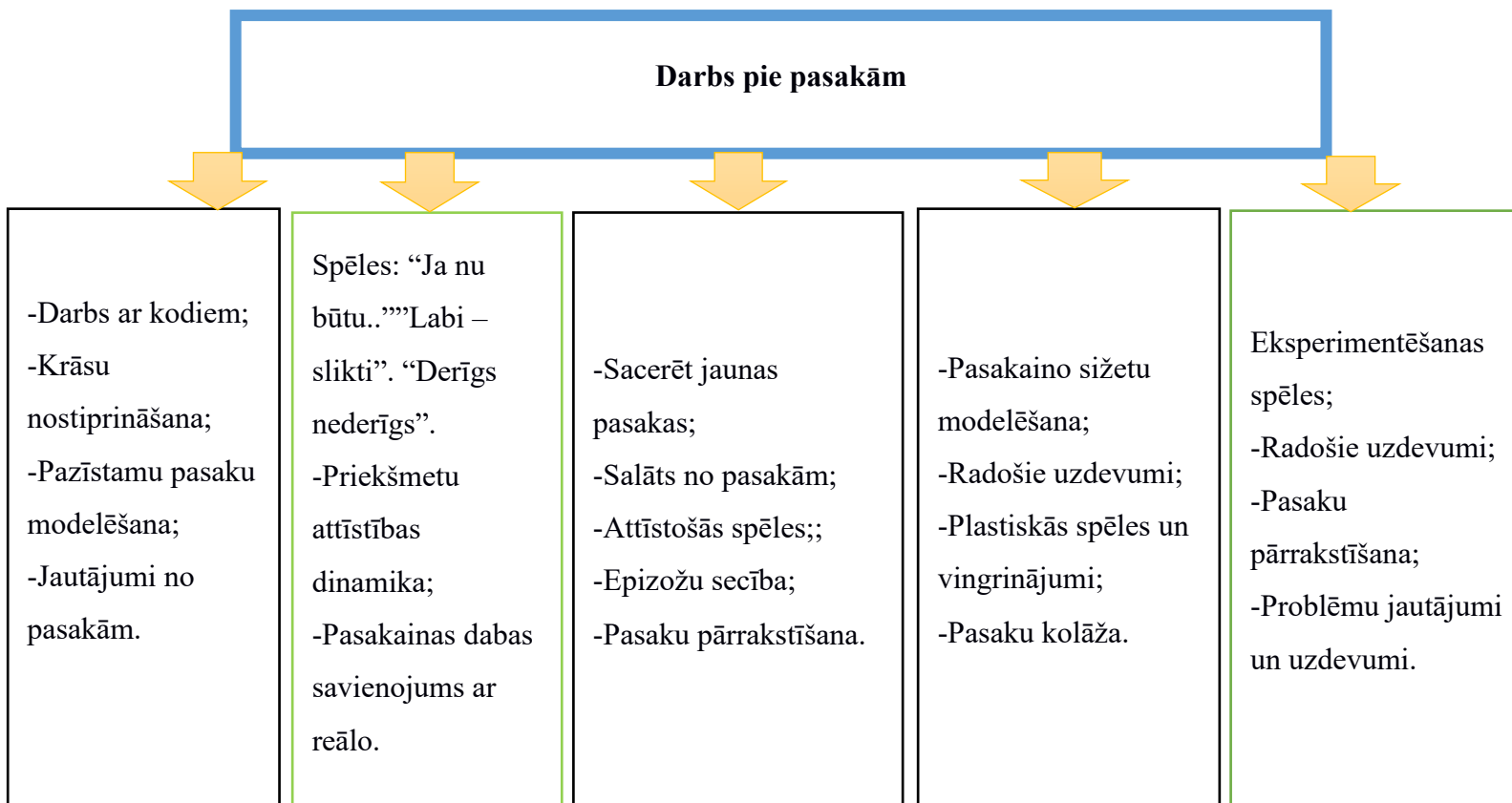
Pasaka ir bagātākais pirmsskolas vecuma vārdu krājums, ar pareizu gramatisko un sintaktisko frāžu asimilāciju, runas izteiksmes attīstību (Кудрявцев, 2011).

Izmantojot pasakas kā dramatisāciju, bērni viegli apgūst runājamo valodu un parādās vēlme to nodot tēlā, kas nozīmē, attīstīt bērna emocionālo sfēru, kas savukārt ir morāles un estētiskās audzināšanas pamats. Pateicoties dramatisācijai, jūtas pāriet idejā, vārdi - darbībās, tiek veidota aktīva dzīves pozīcija, kad vārds un darbs nav atdalāmi. Bērni mācās pareizi izmantot intonāciju, mīmiku, izteiksmi, žestus, attīstās spēja attainot personāžu iekšējo pasauli. Modelējot attiecības starp personāžiem, pirmsskolas vecuma bērni apgūst uzvedību reālās situācijās. Sagatavojot jebkuru pasaku dramatisācijai, atrodiēt grāmatu ar ilustrācijām, lai to parādītu bērniem, kur viņi varēs izskatīt ne tikai tēlus, bet arī viņu iekšējo pasauli (Зинкевич-Евстигнеева, 2000).

Cita metode un paņēmiens darbam ar pasaku ir skatīties leļļu teātra izrādes, kas ietekmē mazus bērnus ar visu māksliniecisko līdzekļu kompleksu. Leļļu teātra izrādēs tiek izmantots mākslinieciskais vārds un vizuālais tēls (lelles, gleznains noformējums un muzikālais pavadījums). Leļļu teātra izmantošana lieliski palīdz ikdienas darbā ar pirmsskolas bērnu intelektuālo, tikumisko, ideoloģisko un estētisko audzināšanu. Leļļu izrāde bērniem ir tuva, pieejama un saprotama: bērni redz, kā viņu mīļākās rotaļlietas atdzīvojas, sāk runāt, tās kļūst vēl

pievilcīgākas un labākas. Leļļu izrādei ir ļoti svarīga audzināšanas nozīme. Pirmsskolas vecuma laikā bērnam sāk veidoties attieksme pret apkārtējo pasauli, raksturs un intereses. Tieši šajā vecumā, pateicoties pasakai un ar pasakas palīdzību, ir ļoti noderīgi parādīt bērniem draudzības piemērus. Demonstrācijas unikalitāte, pasakas skaistums, pārnes bērnu aizraujošā burvestību pasaulē un sniedz viņiem lielu prieku (Зинкевич-Евстигнеева, 2000).

Tabula pasakas izmantošana izziņas attīstībā.

Atveras jebkuras pasakas, mazas ainas no tām, ko spēlē pieaugušie un paši bērni. Viņi uzkrāj noteiktu pieredzi un prasmes (Зинкевич-Евстигнеева, 2000).

Iespējams izspēlēt pasakas un ainas no tām, izmantojot ikdienas rotaļlietas, attēlus. Attēlu teātris sākas ar flanelogrāfu. Leļļu teātra izrādes iedarbības efektivitāte mazajiem skatītājiem ir atkarīga no tā, cik liela būs prasmju izvēle pasaku pasniegšanai, dekorēšanai, leļļu izrādes sagatavošanai. Šī ir pirmā pirmsskolas bērnu iepazīstināšana ar teātri un mākslu. Ir dažas īpašības izziņas pasakas saturā: saturs darbojas kā īpaša veida pretrunīgas situācijas, kas prasa efektīvu pārbaudi, zināšanu izvirzīšanu un pārbaudi. Nosacījums šīs problēmas risināšanai ir ar pasakas palīdzību izveidot uzdevumu, kuru izmantot bērnu pārbaudē.

Izziņas saturs iekļaujas pasakā kā īpaša veida mīklas uzdevums, kura izpilde rada nozīmīgumu varoņim, palīgu bērnam. Bērns šādu uzdevuma rezultātā saņem intelekta izturības sajūtu, priekšstatu par viņa apkārtējās pasaules kārtību un saprātīgumu.

Ieteikumi par izziņas pasaku izmantošanu attīstībai.

1. Pirms bērniem stāstīt stāstu, pieaugušajam vajadzētu pašam izpētīt tekstu: izanalizēt to, izcelt tēmu, sižetu, pievērst uzmanību dotās pasakas valodas iezīmēm, sagatavot vizuālo materiālu.

2. Pirms pasakas stāstīšanas nepieciešami pielāgot bērnus tekstu klausīšanai. Šim mērķim var izmantot pārsteiguma momentu (pasakas personāža parādīšana, burvju lāde, paštaisīta grāmata uc).

3. Pasakas jāstāsta vismaz vienu reizi nedēļā.

4. Pasakas stāstījuma procesā nepieciešams ņemt vērā katra bērna individuālās īpašības.

5. Izziņas pasakas bērniem jāsniedz noteiktā secībā un pakāpeniski jā sarežģī materiāls.

6. Izglītības pasākumu organizēšanas procesā pēc pasakas ar mērķi aktivizēt domāšanas darbības, nepieciešams izmantot vizuālas metodes (dažāda veida teātri, ilustrācijas, kas attēlo galveno personāžu utt.), kā arī problēmu situācijas.

7. Veicot uzdevumus, bērniem ir nepieciešams dot iespēju brīvi izvēlēties materiālu patstāvīgiem vingrinājumiem.

Izziņas pasakas skolotāja izveido mācību materiāla "iesaiņošanu". Kad abstraktie simboli (skaitļi, burti, skaņas, matemātiskas darbības utt.) kļūst dzīvi, izveidojas pasakains pasaules tēls, kurā tie dzīvo. Šo pasaku veids palīdz atklāt noteiktu zināšanu nozīmi un svarīgumu. Strādājot ar pasakām, bērniem veidojās pozitīva motivācija veikt uzdevumus, tiek paaugstināts nodarbību emocionālais fons. Nodarbības iegūst neparastu krāsu, vairs nav garlaicīgi un vienveidīgi.

Organizējot nodarbības ar izziņas pasaku notikumiem, bērns no pasīvā, neaktīvā novērotāja pārvēršas par aktīvu dalībnieku. Tas pozitīvi ietekmē bērnu zināšanas apguvi par apkārtējo pasauli, kā arī to vispārējo attīstību. Viss darbs notiek pasaku spēles veidā, bet tajā pašā laikā tiek saglabāti izziņas elementi un mācību materiāla netradicionālā pieeja. Tas nozīmē, ka bērns spēj nestandarti un oriģināli uztvert pasakas saturu un atspoguļot to visās aktivitātēs, kas rada priekšnoteikumus, lai bērns varētu uzrakstīt savu pasaku. Pēc principa “no vieglākā uz sarežģītāko” (Лыкашева, 2015).

Darba stadijas ar pasaku:

Stadijas nosaukums	Stadijas saturs
Sagatavošana	Tēmas izvēle, mērķa uzstādīšana, māksliniecisko materiālu izvēle, jautājumu sastādīšana par šo tēmu.

Pasakas lasīšana (stāstīšana)	Nodrošināt tekstu pārraidei ar izteiksmes līdzekļiem.
Domāšana par saturu	Notikumu apgūšana caur satura jautājumiem, problēmjautājumiem, notikumu komentāriem.
Apkopošana	Slēpto vērtību meklēšana un dzīves mācības kopā ar bērniem.

Apkopojot iepriekšminēto, ir jāatzīmē, ka, pie pareizās pasakas izvēles, ņemot vērā bērnu vecuma īpašības, ideoloģisko un māksliniecisko vērtību darbiem, un pareizi organizētas turpmākās bērnu darbības, pasakas var sniegt bērniem milzīgu tikumisku ietekmi .

1.4. Tikumiskās audzināšanas saturs pirmsskolas vecuma bērniem.

Pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskās audzināšanas saturs ietver sekojošus nozīmes blokus:

- humānisma kā personības īpašība audzināšana;
- kolektīvismu audzināšana;
- pilsoniskuma un patriotisma aizsākumu veidošana;
- centības un attieksmes pret darbu veidošana.

Humānā audzināšana ir tikumiskas kvalitātes veidošanās, kas nozīmē empātiju un atsaucību.

Cilvēka tikumiskās audzināšanas pamats un rādītājs ir viņa attieksmes raksturs pret cilvēkiem, dabu, sevi.

Pētījumi liecina, ka šāda attieksme var attīstīties bērniem jau pirmsskolas vecumā. Šī procesa pamatā ir spēja saprast otru, pārceļt otra pārdzīvojumus uz sevi. Humāno izjūtu un attiecību audzināšana ir sarežģīts un pretrunīgs process. Līdzjūtība, līdzpārdzīvošana, spēja priecāties līdz, nebūt skaudīgam, darīt labu labsirdīgi un labprāt -šīs spējas pirmsskolas vecumā tikai tiek ieliktas tālākai attīstībai.

Kolektīvisma audzināšana, kā pirmsskolas bērna tikumiskā kvalitāte, balstās uz pozitīvu, labvēlīgu, kolektīvu attiecību veidošanu. Galvenā un vienīgā bērnu kolektīva funkcija

ir audzinošā: bērni ir iekļauti aktivitātēs, kuru mērķis, saturs un organizācijas formas ir vērstas uz personas veidošanu katrā no viņiem (Выготский, 1998). Kolektīvo attiecību audzināšanā nozīmīga ir tādas parādības demonstrēšana kā draudzība. Draudzība ir visciešākā saikne starp bērniem, paātrina efektīvas sociālo attiecību izpratnes procesu. Savstarpēja palīdzība un atsaucība ir nozīmīgas kolektīvo attiecību raksturojumu pazīmes. Bērnu attiecības tiek regulētas ar tikumiskiem noteikumiem un normām. Uzvedības un attiecību noteikumu zināšanas atvieglo bērna ienākšanu sev līdzīgajā pasaulē, cilvēku pasaulē.

Daiļliteratūra bērniem ir svarīgs līdzeklis apkārtējās pasaules izzināšanai, tas palīdz uzkrāt bērnam sociālo un tikumisko pieredzi. Kā arī bērni iegūst priekšstatu par valsts valodas vizuālajiem līdzekļiem. Grāmata ir lielākais kultūras sasniegums, mākslas darbs, spēcīgs audzināšanas līdzeklis, rakstīja K.Ušinskis.

A. Zaporožeca rakstīja, ka pirmie soļi, ko bērns veic ceļā uz mākslas darbu izpratni, var būtiski ietekmēt viņa personības veidošanu, viņa tikumisko attīstību. No mazotnes bērns sāk iepazīties ar krievu un pasaules literatūras darbiem, ar vislabākajiem mutiskās tautas mākslas darbiem, un kā labs, gudrs draugs viņa dzīvē ienāk pasaka.

S. Ožegovs definē pasaku kā stāstījumu, parasti tautiski poētisku darbu par izdomātiem tēliem un notikumiem, galvenokārt piedaloties tajos maģiskiem, fantastiskiem spēki. K Ušinskis bija par pasakām augstās domās, iekļāva tās savās grāmatās "Bērnu pasaule" un "Dzimtais vārds", uzskatot, ka tautas mākslas vienkāršība atbilst tām pašām īpašībām bērnu psiholoģijā. Pasaku valoda, kas piesātināta ar aforismiem, atkārtojumiem un epitetiem, ir ļoti poētiska, uzlabo un paaugstina klausītāju dvēseli. Nav brīnums, ka tādi krievu vārda cienītāji kā A. Puškins, M.Lermontovs, V. Žukovskis ticēja pasakas pārveidojošam spēkam. Bet krievu domātāji - I. Iljins un E.Trubetskojs - redzēja pasakā tautas dvēseles atspoguļojumu.

V. Suhomlinskis uzskatīja, ka pasaka ir neatdalāma no skaistuma, veicina estētisko izjūtu attīstību, bez kuras nav iedomājama dvēseles augstība, sirids jutība pret cilvēku nelaimēm, bēdām, ciešanām. Pateicoties pasakai, bērns izzina pasauli ne tikai ar prātu, bet arī ar sirdi.

K. Čukovskis rakstīja, ka bērns, kam ir atņemta pasaka, pats veido pasakainos tēlus savās spēlēs, sarunās. Jāseko bērnu izpratnei par pasaku un jāizmanto tā, lai audzinātu viņus klasiskajos gadsimtos pārbaudītajos mākslinieciskajos darbos. Pasaka pavada bērnu no paša agrīnā vecuma, un visas bērnības garumā. Tieši no pasakas sākas bērna iepazīšanās ar literatūras pasauli, tā sniedz bērniem poētiskus un daudzpusīgus savu varoņu tēlus, aizrauj ar savu saturu, māksliniecisku formu, vienlaikus atstājot vietu iztēlei.

Pasaka ir viens no visizplatītākajiem un bagātīgākajiem mutiskas tautas mākslas žanriem. Tās tiek pastāstītas visās pasaules valodās. Bērni mīl klausīties tās, un arī pieaugušie tajās ieklausās. Pasakaini tēli "lidinās" virs mums no vēsturiskiem laikiem līdz mūsdienām,

jaunu atklājumu un tehnoloģiju gadsimtam. Pasaku var saukt par senāko un gudrāko mutiskās tautas mākslas darbu. Tā iedvesmo bērnu būt labestīgiem, cienā pret vecākajiem, novēl būt cienījamam un drosmīgam. Tautas darbos ir paslēpta milzīga nozīme, tā satur visu gudrību un tautas gribu un tā dvēseli.

Cenšoties pamodināt bērnos labākās izjūtas, lai pasargātu viņus no nepaklausības, egoisma, vienaldzības, tauta gleznaini zīmēja pasakās ļauno spēku cīņu ar labajiem spēkiem kas bieži vien tika parādīti parastu cilvēku tēlos. Un, lai norūdītu bērna garīgo spēku un iedvestu viņā pārliecību par labā uzvaras neizbēgamību pret ļauno, pasakas stāstīja, cik grūta ir cīņa un kā drosmīgums, noturība un uzticība noteikti iznīcina ļaunumu neatkarīgi no tā, cik briesmīgs tas ir.

Tikumiskie jēdzieni (godīgums, laipnība, cilvēkmīlestība), spilgti parādīti galveno varoņu tēlos, tiek fiksēti reālajā dzīvē un attiecībās ar tuviem cilvēkiem, ar to kļūstot par tikumiskām normām, kas regulē bērnu vēlmes un darbības.

Bērnu pasaku loma neaprobežojas tikai ar patīkamu laika pavadīšanu. Pasaku var izmantot, lai novērstu bērna trauksmi. Bērna audzināšana ar pasakas palīdzību ir diezgan sarežģīts uzdevums. Ir jāņem vērā vairāki momenti, kas saistīti ar jūsu bērna iezīmēm. Pasaka satur daudzu gadsimtu tauta gudrības. Pasakās vienmēr labais uzvar, un ļaunumam ir jāiet bojā. Tas ir ļoti svarīgi bērnu audzināšanā ar pasakām.

Bērna morālā audzināšana ir iespējama caur visu veidu tautu pasakām jo tikumība pēc būtības ir iekļauta viņu sižetos (Пропи, 2000).

Veidojot bērna tikuma priekšstatus bērnam pirmsskolas vecumā, mēs nodrošinām tādas personas veidošanu nākotnē, kas apvienos sevī garīgo bagātību, patiesās tikumiskas īpašības un tikumisko tīrību. Audzināšanas galvenais mērķis, pamatojoties uz mūsu izvēlētām cilvēka vērtībām un prioritātēm, ir jūtoša, domājoša, mīloša un aktīva cilvēka veidošana, kas ir gatavs radošai darbībai jebkurā jomā.

Saskaņā ar filozofu un pedagogu I. Iļina, pasaka pamodina un aizrauj, tā bērnam dod pirmo varoņa izjūtu - izmēģinājuma izjūtu, briesmas, pūles un uzvaras: tā māca viņam domāt par cilvēka likteni, pasaules sarežģītību, atšķirību starp patiesību un meliem. Pasakās tauta saglabāja savu redzējumu, savas ciešanas, savu humoru un savu gudrību (Ильин, 2012).

Komunikācijas kultūras audzināšana ietver bērnu tālāku attīstību ievērojot pieklājības noteikumus attiecībā ar saviem vienaudžiem un kopīgas darbības kultūras veidošanu: spēlēšanu, darbu un mācību.

Organizētas uzvedības audzināšana paredz pirmsskolas vecuma bērnu spēju veidošana, apzināti ievērot uzvedības noteikumus, ievērot grupas vispārējās prasības, rīkoties saskaņoti un strādāt kopā, lai sasniegtu šo mērķi.

Patstāvīguma audzināšana, kurai ir nepieciešami kļūt par bērna uzvedības pazīmes īpatnību. Ko tas nozīmē: iniciatīvas attīstīšana, pašorganizācija un pašpārvalde, mērķtiecība, brīvprātīga, bērnu gribas rīcība dažādu veidu darbībās. Stimuls izpausties patstāvīgi ir skolotāja, vecāka pozitīvs vērtējums; sabiedriskās domas veidošana, kuru skolotājs un vecāks aktīvi atbalsta, kā arī pirmsskolas vecuma bērnu centieni kļūt tikpat neatkarīgiem kā skolēni (Bype, 2012).

Visas šīs īpašības var tikt atklātas un veidotas ar pasakas piemēru (notikumi, personāžu darbības), jo pasaka ir zināšanu bagātība, tajā tiek savākta tautas gudrība. Pievēršot uzmanību raksturīgo dzimumu īpašībām, jūs spēsiet izaudzināt drosmīgus, spēcīgus, mīlošus vīriešus un maigus pavarda sargātājus, kuru ģimenēs valdīs savstarpēja sapratne, mīlestība un cītība.

Bērna morālo audzināšana ir iespējama caur visu tautu pasakām, jo to sižetos ir ieguldīts tikums.

Veidojot bērna tikuma priekšstatus pirmsskolas vecumā, mēs nodrošinām tādas personas veidošanu nākotnē, kas apvienos garīgo bagātību, patiesās tikumiskas īpašības un tikumisku tīrību.

Audzināšanas galvenais mērķis, pamatojoties uz prioritāti, ir aktīva cilvēka veidošana, kas ir gatavas radošai darbībai jebkurā jomā.

SECINĀJUMI

Tādējādi pasaka ir viens no visvairāk pieejamiem bērna tikumiskās attīstības līdzekļiem, kuru vienmēr izmantoja gan pedagogi, gan vecāki. Pasaku ietekme uz pirmsskolas vecuma bērnu tikumisko attīstību ir tāda, ka procesa gaitā ideja par labo un ļauno tiek veidotas humānas jūtas un sociālās emocijas. Pasaka tiek uzskatīta par bērnu tikumiskās audzināšanas līdzekli un vienlaicīgi kā personības integrēšanas metode, veicina radošu spēju attīstīšanu, apziņas paplašināšanos un uzlabo mijiedarbību ar apkārtējo pasauli.

2. Pētnieciskais darbs par tikumisko audzināšanu vecāka pirmsskolas vecuma bērniem.

2.1 Pētījuma metodoloģiskais pamatojums.

Pētījuma plāns:

1. Pētīt un izanalizēt dažādus avotus šajā tēmā.
2. Izvēlēties pētījuma metodes.
3. Noteikt izpētes bāzi.
4. Veikt vecāku aptauju.
5. Bērnu novērojumi ikdienas dzīvē.
6. Apstrādāt pētījuma rezultātus un veikt secinājumus.

Pētījums tika veikts vecākajā grupā. Pētījumā iesaistīti 15 pirmsskolas vecuma bērni, vecāki un audzinātājas.

Pētījuma mērķis:

Izpētīt vecāku pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskās normas izpratni (dāsnums - alkatība, centīgums - slinkums, patiesība - meli, uzmanība pret cilvēkiem – vienaldzība). Eksperimenta būtība bija darba organizēšana ar pasaku vecāko pirmsskolas vecumu bērniem.

Pētījums ietver sevī 3 posmus:

1.posms. Diagnosticējušais.

Šā posma mērķis ir eksperiments: pirmsskolas vecuma bērnu tikumisko īpašību veidošanās līmeņa izpēte. Šajā nolūkā mēs izmantojam dažādas metodes, lai izsekotu un reģistrētu vecāko pirmsskolas vecuma bērnu morālo īpašību sākotnējo līmeni. Galvenās pētījumu metodes šajā posmā ir: literatūras teorētiskā analīze par problēmu, pārrunas ar bērniem, vecāku aptauja, eksperimentālais darbs.

2.posms. Eksperimentālais.

Posma mērķis ir sistemātisks darbs tikumisko īpašību veidošanā vecāku pirmsskolas vecumu bērniem izvēlēto pedagoģisko apstākļu ieviešanas dēļ. Pētniecības metodes šajā posmā: eksperimentālais darbs, tiešie un netiešie novērojumi.

3.posms. Kontrole.

Paredzētais uzdevums ir noskaidrot paveiktā darba rezultātus, palielinot vecāku pirmsskolas vecuma bērnu tikumisko īpašību veidošanu, skolotāju un vecāku aktīva līdzdalība un ieinteresētība šajā bērnu audzināšanas jomā.

Noteikt bērnu spēju saistīt šīs normas ar reālām dzīves situācijām, atrisināt problēmsituācijas, kas pamatojas uz tikumiskām normām, un sniegt elementāru tikumisku vērtējumu. Galvenās pētniecības metodes šajā posmā: tiešā un netiešā novērošana un pašā vērojums, eksperimentālais darbs.

Un, protams, pamatojamies diagnosticēšanas procesā uz bērna novērojumiem ikdienas dzīvē.

1. Lai noteiktu tikumiskās attieksmes veidošanās līmeni, mēs veicam diagnosticēšanu izmantojot G. Uruntajevas piedāvātās metodoloģijas izmantojot viņas grāmatu "Bērnu diagnosticēšanas pārbaude" (1999).

2. Pedagogu aptauja (pēc dotas formas) par katru grupas bērna uzvedību.

Pedagogiem tika uzdoti 5 jautājumi, uz kuriem tie atbildēja, lai raksturotu bērnu uzvedību:

- a) Vai spēlējas ar citiem bērniem?
- b) Dalās ar rotaļlietām?
- c) Vai sadarbojās ar bērniem/ palīdz citiem?
- d) Pārdzīvo līdz vienaudžiem (bēdājās, priecājās)?
- e) Draudzējās ar citiem bērniem?

Atbildes tika vērtētas punktos:

0 punktu – ne ar vienu un nekad

1 punkts – ar 1-2 bērniem vai ļoti reti (bet gadās)

2 punkti – ar dažiem bērniem (mazāk par pus grupu) vai dažreiz

3 punkti – ar grupas bērnu vairākumu vai ļoti bieži

4 punkti (ja tādi bērni ir) – ar visiem un vienmēr.

Kopsavilkums tika saņemts par 5 jautājumiem. Maksimālais iespējamais vērtējums ir 20. punkti; pamatojoties uz to, tika noteikts humāno attiecību attīstības beigu līmenis starp vienaudžiem:

Augstais – 16 -20 punkti;

Vidējais – 10-15 punkti;

Zemais – 0-9 punkti.

3. Ar mērķi noteikt vecāku attieksmi pret tikumisko īpašību veidošanu pirmsskolas vecuma bērniem, bija veikta vecāku aptauja. Izejot no tā fakta, ka bez sadarbības ar ģimeni nav iespējams veidot dzīvei nepieciešamās bērna personības prasmes un iemaņas, un ar mērķi noteikt vecāku zināšanu līmeni tika veikta aptauja.

Piedalījās 20 vecāki. Viņiem tika uzdoti šādi jautājumi:

1. Vai jūs lasāt pasakas savam bērnam?

2. Cik bieži jūs lasāt pasakas?
3. Vai bērns izsaka vēlēšanos līdzīgties pozitīvajiem pasaku varoņiem?
4. Vai bērns izsaka savu sajūsmu par negatīvajiem pasaku varoņiem?
5. Kā jūs domājat, kādā vecumā vislabāk ir sākt mācīt tādas iemaņas kā: godīgums, patiesība, laipnības prasmes?

2.2. Grupas raksturojums pētījuma sākumā.

Vienlaikus visiem bērniem bija izlasītas divas pasakas: pasaka "Zaķīša mājiņa" (1. pielikums) un pasaka "Zaķu skaļums" (2. pielikums):

Sākotnējais darbs:

- pasakas lasīšana
- pārrunas par izlasīto pasaku, pasakas ilustrāciju izpēte,
- spēle "Pasaki ar varoņa balsi"
- atgādinājām bērniem, ka ir ļoti svarīgi rūpēties par draugu, palīdzēt viens otram ne tikai grupā, bet arī ģimenē.

Tā, pēc pasakas lasīšanas, mēs mācījām bērniem savā runā izmantot dažādus tikumisku īpašību vārdus (labs - ļauns, strādīgs - slinks, godīgs - negodīgs utt.). Lai to panāktu, mēs veicam mini sarunas, paskaidrojot vārdu nozīmi. Piemēram, sarunas laikā par labestību mēs vispirms piedāvājam atbildēt uz jautājumiem: Ko mēs saucam par labestīgu cilvēku? Tad paskaidrot bērniem, ka labestība izpaužas rūpēs par citiem, spējā palīdzēt.

Balstoties uz atbilžu rezultātiem, apkopoti kritēriji tikumisko izpausmju veidošanai.

1. Tikumisko priekšstatu stabilitāte;
 - A) Vai izprot pasakas jēgu;
 - B) Kādas tikumiskas īpašības pasakā tika izceltas;
 - C) Emocionālais stāvoklis pēc pasakas lasīšanas;
2. Tikumisko tēlu un uzvedības kombinācija:
 - A) Vai izprot iespējamās rīcības motīvus?
 - B) Vai runā izrāda uzvedības normas, vai sauc tikumiskas īpašības.
3. Tikumiskais vērtējums.
 - A) Cik izvērsti, secīgi izskaidro situāciju;
 - B) Kādu literāro varoni viņš cenšas atdarināt, kādas tikumiskas īpašības viņš izdala..

Turklāt, lai sīkāk izpētītu aptaujas rezultātus, tikumisko nostādņu veidošanā vecāku pirmsskolas vecuma bērniem tiek izteikti kritēriji trīs līmeņos:

Augstais līmenis. Bērns labi saprot pasakas jēgu, atbild uz uzdotajiem jautājumiem, var

izcelt tikumiskas īpašības pasakā, emocionāli reaģē uz notikumiem pasakā, pareizi motivē iespējamo darbību, atspoguļo runā tikumiskas īpašības, izvērsti, secīgi izskaidro situāciju, dod pilnīgu tikumisku raksturojumu varoņiem.

Vidējais līmenis Bērns saprot pasakas jēgu, bet nevar izdalīt pasakā tikumiskas īpašības, ne vienmēr ir emocionāls, ne vienmēr motivē iespējamo darbību, raksturīgs līdera atkārtojums, bieži piekrīt līderu domām. Sarunas laikā par pasakas saturu ir kluss, ir grūtības uzturēt dialogu.

Zemais līmenis. Bērns ne vienmēr saprot pasakas jēgu, neizdala viņā tikumiskas īpašības, pasakas lasīšana neizsauc nekādas emocijas, vispār nevar motivēt iespējamo darbību, situāciju apraksta ne secīgi, ļoti īsi, bet bērns ar prieku nonāk attiecībās ar pieaugušo, parasti tas notiek pēc pieaugušā iniciatīvas.

Rezultātu analīze, iegūtie sarunas laikā parādīja: Ka visiem šīs grupas bērniem ir pazīstamas “Zaķis – lielbnieks” un “Zaķa mājiņa” pasakas. Pie tam 100% bērnu atbildēja, ka pasakas dzirdēja bērnu dārzā, tās lasīja audzinātājas. Bet 25% pateica, ka arī mājās lasīja vecāki. Starp izlasītām pasakām bieži nosauca arī tādas pasakas - “Lapsa un kaķis”, “Vilks un septiņi kazlēni”, “Zaķis – lielbnieks”. Acīmredzot bērni ir ļoti labi pārzina šīs pasakas un tās viņiem ir iepatikušās.

Diagnosticējošā posma rezultāti ir uzskaitīti tabulās (1. tabula, 2. tabula).

1. tabula. Aptaujas rezultāti par bērnu tikumisko priekšstatu veidošanas kritērijiem.

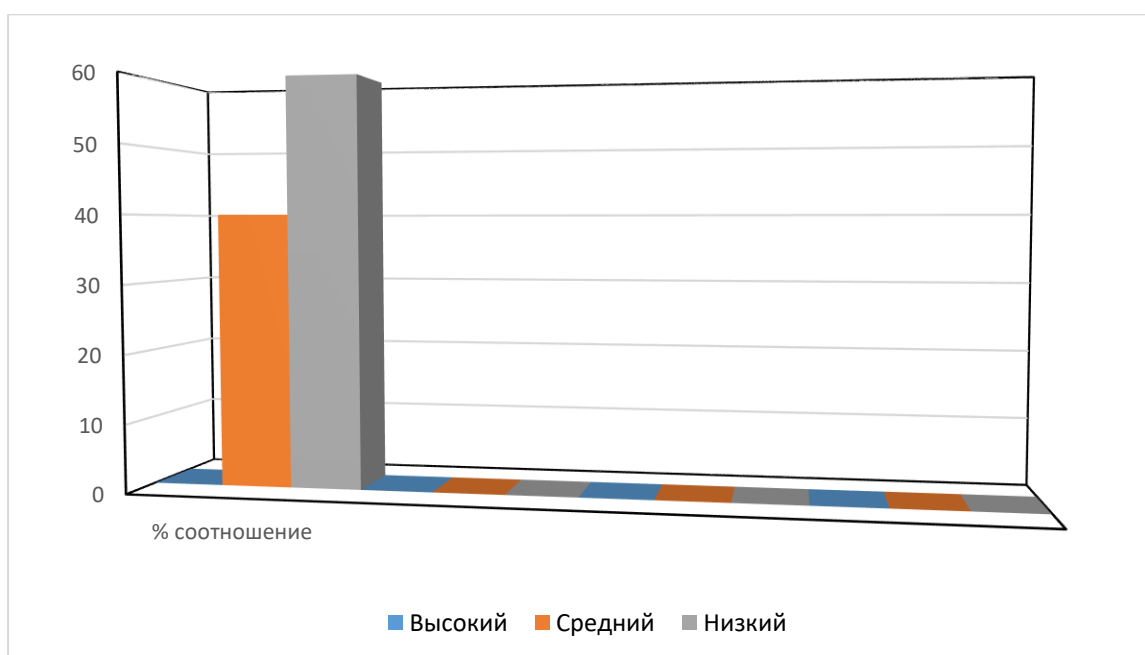
№ p/k	Bērna vārds	Tikumisko priekšstatu stabilitāte			Tikumisko tēlu un uzvedības kombinācija		Tikumiskais vērtējums
		izprot pasakas jēgu	Pareizi izdala pasakā tikumiskas īpašības	Emocionālais stāvoklis pēc pasakas izlasīšanas	Vai izprot paredzētās darbības motīvu	Izsaka runā uzvedības normas, nosauc tikumiskas īpašības	
1	Katja	2	2	2	2	2	2
2	Danils	1	1	1	1	1	1
3	Aņa	1	1	2	1	1	2
4	Deniss	2	2	2	2	2	2
5	Stjopa	1	1	1	1	1	1
6	Jegors	2	2	2	2	2	2
7	Ļena	2	2	2	2	2	2
8	Marija	1	1	2	2	1	1
9	Nataša	1	1	1	1	1	1
10	Nikolajs	1	1	2	2	2	1
11	Nastja	2	2	1	2	2	2
12	Inna	2	2	2	1	1	1
13	Marina	1	1	1	1	1	1
14	Sofija	2	2	1	1	1	2
15	Kirils	2	2	2	1	1	2

Balstoties uz tabulas aizpildīšanas rezultātiem, mēs izdarām secinājumus par bērnu tikumisko priekšstatu veidošanās līmeni. Pētījuma rezultātu apstrāde tiek veikta, novērtējot pirmsskolas vecuma bērnu tikumisko priekšstatu veidošanās rezultātus trīs līmeņos: augsts, vidējs, zems, kas ir uzskaitīti tabulā (2. tabula).

2. tabula. Tikumisko atveidojumu kritēriju veidošanās līmeņi

Bērna vārds	Tikumiska priekšstata stabilitāte	Tikumisko tēlu un uzvedības kombinācija	Tikumiskais vērtējums	Vispārīgais līmenis tikumiskās pārstāvības izveidošanā
Katja	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa
Danils	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis
Aņa	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis
Deniss	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa
Stjopa	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis
Jegors	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa
Ļena	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa
Marija	Zems līmenis	Vidēja līmeņa	Zems līmenis	Zems līmenis
Nataša	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis
Nikolajs	Zems līmenis	Vidēja līmeņa	Zems līmenis	Zems līmenis
Nastja	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa
Inna	Vidēja līmeņa	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis
Marina	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis	Zems līmenis
Sofija	Vidēja līmeņa	Zems līmenis	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa
Kirils	Vidēja līmeņa	Zems līmenis	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa

Pamatojoties uz datiem, kas iegūti 2. tabulā, 1. attēlā, parādīta visu tikumisko pārstāvības kritēriju procentuālā attiecība.

1. attēls. Visu tikumisko priekšstatu kritēriju procentuālā attiecība

Uz jautājumu:- "Vai tu piekrīti viņu uzvedībai, kāpēc?" Bērni atbildēja, ka viņi nepiekrīt zaķim, jo lielities nav labi.

Uz jautājumu;- "Kāds zaķītis kļuva pasakas beigās??" - bērnu atbildes bija dažādas: "Drosmīgs un godīgs. Zaķis saprata ka lielities nav labi. Viņš vairs nemaldināja citus zaķus, kļuva godīgs, gudrs, drosmīgs. "

Izlasot pasaku, bērniem tika novērota paaugstināta emocionalitāte. Bērni atklāti bēdājās un priecājās par varoņiem.

Noslēgumā sekoja jautājums par pasaku "Zaķa mājiņa". Bērni pareizi motivē iespējamo rīcību, atspoguļo savā runā tikumiskas īpašības.

Bērni ar zemo līmeni, tādi ka : Stepans, Nataša, Danils un Aņa ne vienmēr saprata pasakas jēgu, nevarēja izdalīt tikumiskās īpašības. Bērni nebija emocionāli un īsti.

Tādējādi diagnosticējošā eksperimenta posmā mēs noskaidrojām, ka pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskās zināšanas nav pietiekami izveidotas. Zemā attīstības pakāpe ir 60% pirmsskolas vecuma bērnu, un ar šo problēmu ir nepieciešams strādāt.

Pedagogu aptauja.

Aptaujas rezultāti ir parādīti 3.tabulā

Pirmsskolas vecuma bērnu humānu attiecību ar vienaudžiem attīstības līmeņi (pēc pedagogu aptaujas rezultātiem)

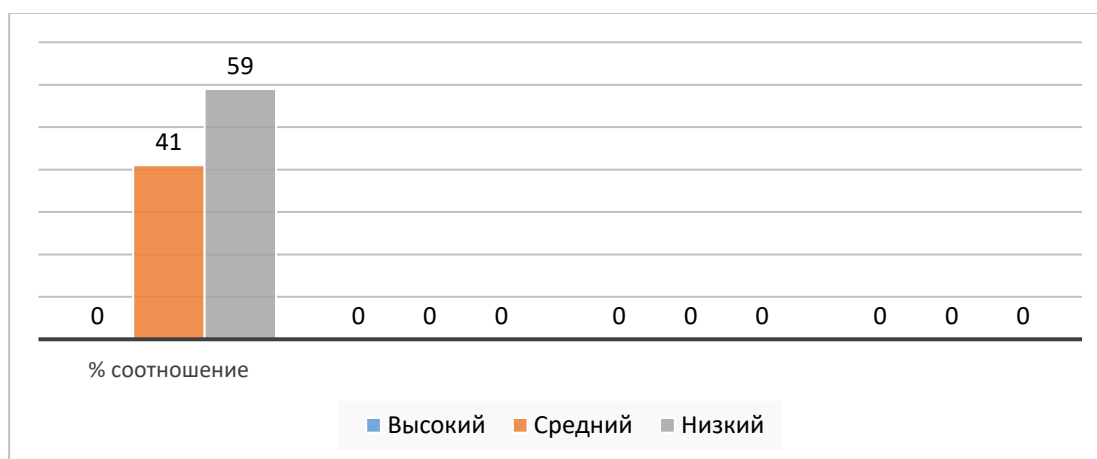
3. tabula. Humānu attiecību ar vienaudžiem attīstības līmeņi (saskaņā ar pedagogu aptaujas rezultātiem) - diagnozes posmā (%)

Bērna vārds	1 jautājums	2 jautājums	3 jautājums	4 jautājums	5 jautājums	Kopā	Līmenis
Katja	2	3	2	2	2	11	vidējais
Danils	1	1	1	1	1	5	zems
Aņa	1	1	1	1	1	5	zems
Deniss	2	2	2	2	2	10	vidējais
Stjopa	2	3	2	2	2	11	vidējais
Jegors	1	1	1	1	1	5	zems
Ļena	1	1	1	1	1	5	zems
Marija	1	2	1	2	1	7	zems
Nataša	2	2	2	2	2	10	vidējais
Nikolajs	2	3	2	2	2	11	vidējais
Nastja	1	1	1	1	1	5	zems

Inna	1	2	1	2	1	7	zems
Marina	3	2	2	2	2	11	vidējais
Sofija	1	2	1	2	1	7	zems
Kirils	2	1	1	2	1	7	zems

Šie rezultāti ir apkopoti 4. tabulā

Līmeņi	%
Augstais	0
Vidējais	41
Zems	59

rezultāti parādīti 2. attēlā.

Pēc pedagogu vērtējumiem, vecākās grupas bērni pārsvarā uzrāda zemu līmeni humānās attiecībās ar vienaudžiem. Citiem vārdiem sakot, bērni reti un ne ar visiem grupas bērniem draudzējās, spēlējās, dalās ar rotaļlietām, bet maz kam jūt līdzī un palīdz grūtās situācijās.

Tika veikta vecāku aptauja.

Piedalījās 20 vecāki. Viņiem bija uzdoti sekojošie jautājumi:

1. Vai jūs lasāt savam bērnam pasakas?
2. Cik bieži jūs lasāt pasakas?
3. Kā jūs domājat, kādā vecumā vislabāk ir sākt mācīt godīguma, patiesības, laipnības iemaņas?

Lasa pasakas saviem bērniem 20 cilvēki – 100% vecāku, 3 cilvēki – 30% reti, atkarībā no gadījuma; 2 cilvēki – 20% ļoti reti (darba slodzes dēļ). Diemžēl 7 vecāki – 70% neizskaidro bērnam, ko nozīmē būt godīgam; 3. cilvēki – 30% vecāku mēģina izskaidrot bērnam, ko nozīmē būt taisnīgam. Gandrīz visi vecāki 8 .cilvēki – 80% atbildēja, ka sākt veidot tikumiskas īpašības

nepieciešams kopš dzimšanas un tikai 1. cilvēks – 10% skaita, ko to nepieciešams darīt no 4-6 gadu vecuma.

Vispieņemamākās bērnu ģimenēs dominē sekojošas audzināšanas metodes: pasaku lasīšana, runāšana, pārrunas, izskaidrošana, dažreiz aizliegums.

2.3. Pētījuma norises apraksts.

Kopā ar psihologu mēs organizējām nodarbības "Cimos pie pasakas", kur kopā ar vecākiem nodarbībās piedalījās bērni, apspriežot dažādas pasakas, balstoties uz varoņu tikumiskiem aspektiem. Izlasot un apspriežot pasaku, bērniem tika uzdots radošs uzdevums, kas varēja sastāvēt no galveno varoņu zīmēšanas, veidošanas, vai cita radoša snieguma.

Eksperimenta vajadzībām tika izstrādāta īpaša pētījumu struktūra, kur tiek izmantots spēļu un izziņas materiāls, kas balstās uz pedagoga, vecāku un bērnu radošo pieeju pasaku pasniegšanai. Mēs nolēmām pievērsties pie pasaku materiāla lietošanas netradicionāli, pamatojoties uz D. Rodari mantojumu, kā arī I. Fesjukovas rekomendācijām.

Kā galvenās metodes un paņēmieni tika izmantotas: problēmu situācijas un jautājumi, spēļu uzdevumi, pasakas sižeta modelēšana, radošie uzdevumi, dramatisācijas elementi.

Attīstošām nodarbībām mēs piemeklējam pasakas, kur starp personāžiem ir gan humānas, gan nehumānas attiecības, kuras var salīdzināt, analizējot turpmākajās sarunās personāžu raksturus, viņu nesaskaņas iemeslus vai panākumus, viņu darbības sekas.

Vecākajā grupā galvenais uzdevums sadarbībā ar bērniem, bija paaugstināt tikumiskas audzināšanas līmeni vecāko pirmsskolas vecuma bērniem nonākot līdz tam, lai izskaidrotu, kā nedrīkst rīkoties un kā drīkst, iemācīt bērnus izveidot saikni starp literāro personāžu atbilstošo emocionālo stāvokli un to sekojošām darbībām, kā arī iemācīt bērniem labvēlīgas attiecības.

Ir svarīgi nevis dot bērnam gatavu atbildi, bet palīdzēt atrast šo atbildi kopā: vēlēties klausīt bērnu; smaidīt un izmantot mīksta intonācijas, atrasties pozīcijā acis – acīs.

Zinot, ka šajā vecumā pasaku varoņa darbības, kas veido vispārējo emocionālo attieksmi pret viņu (pozitīva vai negatīva), nepieciešams izskaidrot bērniem, ko drīkst darīt un ko nedrīkst, un ir nepieciešams uzlikt šādus rīcības noteikumus: "Jūs nedrīkstat aizskart citus," "Jums ir jārunā pieklājīgi vienam ar otru", "Ir jā rūpējas par citiem", "Ir jā spēlē kopā, nav jāstrīdas!", "Nav labi būt mantkāriģam".

Mūsu darbā mēs izmantojam mini sarunas: piemēram, pēc pasakas "Rācenītis" lasīšanas var piedāvāt bērniem atbildēt uz jautājumu: - "Kāpēc izdevās izraut rāceni?" ("Visi kopā

draudzīgi vilka rāceni; nestrīdējās.”) un sarunas noslēgumā bērnus noved pie noteikuma izpratnes: “Cik labi kad visi dzīvo draudzīgi. Dzīvosim arī mēs draudzīgi.” Kā nodarbību materiāls tika izmantotas pasakas "Kaķis, Gailis un lapsa", "Zaķīša pirtiņa.”, "Gailītis un pupu graudiņš.”

Papildus šādai nodarbībai, var būt daudzveidīgāki uzdevumi:

spēles un vingrinājumi,

zīmēšana,

veidošana,

konstruēšana,

radošie uzdevumi ar vecāku piesaisti.

Nodemonstrēsim darbu ar pasaku ar dažu nodarbību piemēru.

Pasaka “Zaķīša pirtiņa”.

Nodarbību norise:

Nodarbības sākumā bērni noskatījās animācijas filmu pēc "Zaķa pirtiņa" pasakas, pēc kuras tika novadīta spēle "Pasaki ar varoņa balsi no pasakas.” (pedagogs: rāda klucīti ar dažādu dzīvnieku attēliem – uz dažādām viņu pusēm, katrs no bērniem met klucīti, un kāda zvēra attēls izkrīt, ar tādu balsi ir jāsaka frāze: -”Ej, lapsa prom!”) Tad tiek izspēlēts pasakas sižets (bērni izdala lomas, uzvelk cepurītes – gaiļa, suņa, lapsas, lāča, zaķa) un sižeta gaitā, ko stāsta pedagogs, parādās viens vai cits pasakas varoņa izpildītājs un izrunā vārdus atbilstoši izvēlētajai lomai. Tad, lai nostiprinātu izpratni par šīm tikumiskajām īpašībām, katrs bērns "izmēģināja" gan pozitīvu, gan negatīvu varoņa lomu. Šajā sakarā mēs pievērsām uzmanību tikumiskā plāna nozīmīgajiem brīžiem, proti, kas: māca bērnus salīdzināt, veido ieradumu pierādīt, ka tas ir tā, bet ne savādāk; dod bērnam iespēju izvēlēties savu pozīciju.

Pēc pārrunām un pasakas analīzes, mēs veicām didaktisko spēli "Es rūpējos par...” kur bērni tika aicināti dalīties pieredzi un zināšanām, kad un kam viņi nodrošināja aprūpi un līdzjutību un inscenē šo darbību. Piemēram, Maša aprakstīja, kā viņa rūpējas par savu kaķēnu, parāda, kā viņa baro, glāsta, spēlējas ar viņu. Bet Kirils parādīja savas rūpes par slimu vecmāmiņu, kā viņš lasīja viņai grāmatas un atnesa karstu tēju gultā.

Eksperimentālā pētījuma noslēguma posms bija radošais uzdevums "Mājas celtniecība". Bērniem nācās "būvēt" māju ne sev, bet tam, par kuru viņi vēlas rūpēties. Māja tika "celta" no sāļas mīklas, kas ir plastilīna analogs, bet ir vairāk mūsdienīgs radošuma materiāls, kas bērniem ļāva izrādīt fantāziju un iniciatīvu.

Nastja uzcēla māju savam brālim, kuram nav dzīvokļa, bet ir liela ģimene; Jegors "uzcēla" būrīti - māju putniem, kas "atlidoja pavasarī uz mūsu zemi"; Stjopa "uzcēla" māju klaiņojošiem suņiem un kaķiem, bet Kolja radīja māju visiem cilvēkiem, kas palika uz ielas.

Nodarbības beigās mēs apkopojām rezultātus un pateicamies bērniem par viņu līdzdalību.

Pasaka "Zaķis lielbnieks."

Nodarbību norise:

Sākumā, tāpat kā pirmajā nodarbībā, bērniem bija izlasīta pasaka un uzdoti jautājumi par to: "Kas ir pasakas galvenais varonis? "Kāds raksturs ir galvenam varonim?" Vai jūs piekrītat zaķa uzvedībai pasakas sākumā un beigās?", Kādu īpašību zaķis ieguvis pasakas beigās? "Vai zaķis pareizi rīkojās, glābjot vārnu no suņiem?" Ko šī pasaka māca?"

Tālāk, pēc pasakas analīzes, bērni tika aicināti piedāvāt savu pasaku beigu versiju no brīža, kad galvenais varonis saskaras ar problēmu, kā rīkoties situācijā, kurā jāuzrāda drosme.

Tāpat izeja no problēmsituācijas ir jaunu, bet vēl nezināmu zināšanu atklāšana. Problēmsituācijas aktivizē kognitīvo, runas, bērnu radošo darbību un tās ir balstītas uz darbības izstrādes materiāliem, par darba iespējamo pusi.

Bērni aktīvi piedalījās, nāca klajā ar neticamākajiem stāstiem.

Pēc apspriedes un analīzes, lai nedaudz atpūstos, mēs veicam didaktisko spēli "Labi-slikti", kur bērnus aicināja sadalīties divās grupās un nostāties vienam pēc otra. Pedagoģi sauca sliktas un labas īpašības, bet bērniem bija jāiet uz labu īpašību soli uz priekšu, sliktu, soli atpakaļ. Uzvarēja tā komanda, kas paveikusi uzdevumu bez kļūdām.

Visbeidzot, veikta didaktiskā spēle "Uzzīmējiet savu noskaņu", kur bērni jau no iepriekš sagatavotām formām - zaķa purns, ar krāsainiem flomāsteriem zīmēja savu noskaņojumu, un tad, nesakot, kāda noskaņa ir uzzīmēta, deva iespēju citiem uzminēt. Spēle tika veikta ar mūzikas pavadijumu, kas bērniem ļāva justies viegli un nepiespiesti.

Vecākā grupā darbam ar bērniem galvenais mērķis ir veidot elementāro priekšstatu par tādām tikumiskām īpašībām kā: "labestība", "spēja izpildīt savus solījumus", "jutīgums, rūpes", "pieticība", "godīgums", "cieņa", "draudzība".

Tādējādi, turpinot mācīt bērnus novērtēt pasaku varoņu darbības un uzvedību, bērniem veidojās tādas īpašības kā: *spēja izmantot kopīgas rotaļlietas, sarunu risināšana nesaskaņu gadījumā, atsaucības veidošanās, vēlme palīdzēt citiem, vēlme atteikties no personīgās vēlmes cita labā.*

Tādējādi eksperimenta posma gaitā mēs, ar klasiskās pasakas palīdzību, pasniedzam pirmsskolas vecuma bērniem nodarbības par tikumisko īpašību veidošanos.

Pēc paveiktā darba mēs veicām atkārtotu bērnu diagnostiku saskaņā ar izvēlēto metodi.

5.tabula. Pozitīvas attieksmes veidošanas programma.

Nodarbības tēma, pasaka	Ko māca pasaka	Izmantotās metodikas
Pasaka "Vilks un septiņi kazēni".	Kā labie un miermīlīgie uzvar.	Pasaku varoņu rakstura apspriešana. Kas ir labs? Kas ir ļauns? Kas ir viltīgs? Kas melīgs? Pasaka -dramatizācija
pasaka "Kaķis, gailis un lapsa", "zaķa pirtiņa"	ļauņums ir sodāms	Pasakas lasīšana un raksturu apspriede. Didaktiska spēle, zīmēšana: "Mans draugs". Komandas spēle – stafete.
Pasaka "Rācenis".	Māca pirmsskolniekus būt draudzīgiem, strādīgiem	Didaktiska spēle "Izdomā pasaku varoni". Uzdevums izdomāt savu varoni un pastāstīt par viņu izmantojot shēmu- modeli izskata aprakstīšanai.
pasakas "Namiņš", "Kā zvēri ziemu pārziemoja."	Māca draudzēties un uzvarēt ļaunumu	Didaktiska spēle "Notiek – nenotiek". Fotogrāfiju, reprodukciju, neparastu ēku skatīšana. Iepazīšanās ar shēmām-modeļa "Proppa kārtis"- 31 funkcija
pasakas "Havrošečka", "Salatēvs", "Varde ķēniņiene".	strādīgums vienmēr tiek apbalvots	Iepazīšanās ar shēmu- modeli pasakas varoņa izskata aprakstīšanai. Uzdevums izdomāt savu varoni un pastāstīt par viņu. Didaktiska spēle "Pastāsti par savu varoni no pasakas".
pasaka "Pupu graudiņš"	Mudina rūpēties par tuvāko	Iepazīšanās ar shēmu- modeli "Proppa kārtis"- 31 funkcija Didaktiska spēle "Izdomā notikumu". Iepazīšanās
pasaka G.H Andersena "Īkstīte."	Māca žēlastību, līdzjūtību	Didaktiska spēle "Pastāstīsim pasaku kopā". Didaktiska spēle- improvizācija "Izdomā stāstu". "Nemt varoņa lomu, kas man patika". Parādiet kādas jūtas jūs izjūtat.

2.4. Rezultātu apstrāde un analīze.

Kontroles eksperimentā iegūtie dati ir attēloti 6. tabulā. Balstoties uz tabulas aizpildīšanas rezultātiem, mēs izdarām secinājumus par bērnu tikumisko priekšstatu veidošanos, līdzīgi kā noskaidrošanas posmā.

6. tabula. Aptaujas rezultāti par bērnu tikumisko priekšstatu veidošanas kritērijiem

№ p/k	Bērna vārds	Tikumisko priekšstatu stabilitāte			Tikumisko tēlu un uzvedības kombinācija		Tikumiskais vērtējums
		Izprot pasakas jēgu	Pareizi izdala pasakā tikumiskas īpašības	Emocionālais stāvoklis pēc pasakas izlasīšanas	Vai izprot paredzētās darbības motivāciju	Izsaka runā uzvedības normas, nosauc tikumiskas īpašības	
1	Katja	3	3	3	3	3	3
2	Danils	3	3	2	2	3	3
3	Aņa	3	2	3	3	3	2
4	Deniss	3	3	3	3	3	3
5	Stjopa	3	3	2	2	3	3
6	Jegors	3	3	3	3	3	3
7	Ļena	3	3	3	3	3	3
8	Marija	3	3	3	3	2	2
9	Nataša	3	2	2	3	2	2
10	Nikolajs	3	2	3	3	3	3
11	Nastja	3	3	3	3	3	3
12	Inna	3	2	3	3	3	3
13	Marina	3	2	2	2	2	2
14	Sofiņa	3	3	3	3	3	3
15	Kirils	3	3	3	3	3	3

Pētījuma rezultātu apstrāde tiek veikta, novērtējot pirmsskolas vecuma bērnu tikumisko attieksmju veidošanās rezultātus trīs līmeņos: augstais, vidējais, zems, kas ir attēloti tabulā (6. tabula).

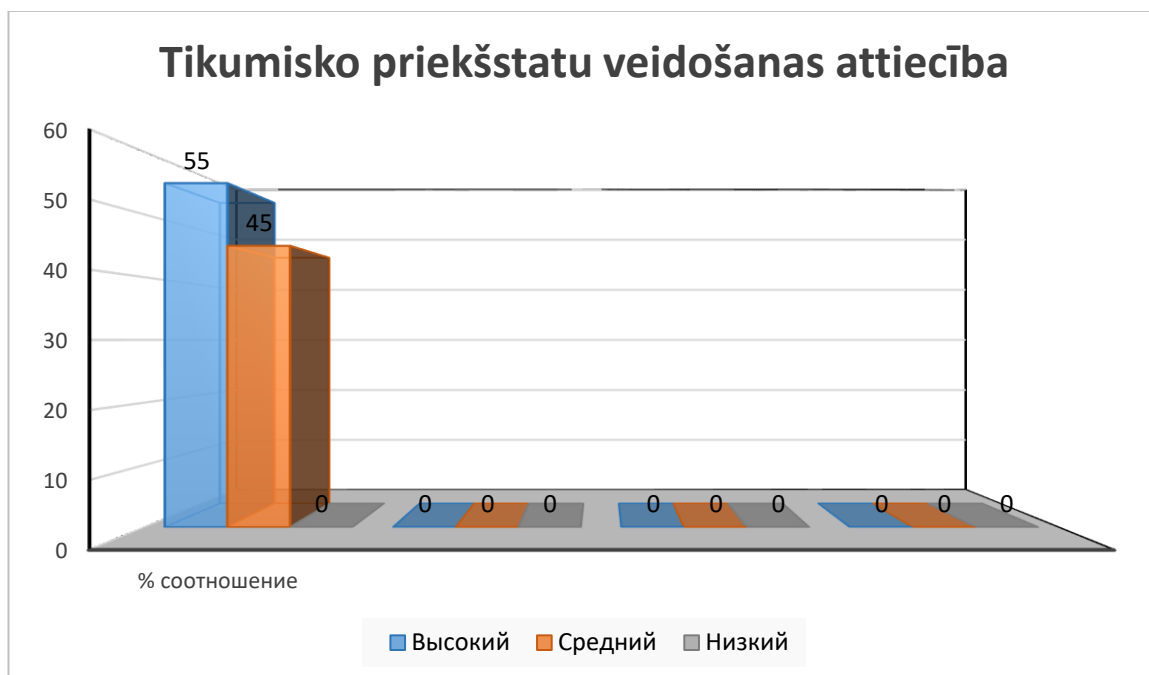
7. tabula. Tikumisko priekšstatu kritēriju veidošanās līmeņi.

Bērna vārds	Tikumiska priekšstata stabilitāte	Tikumisko tēlu un uzvedības kombinācija	Tikumiskais vērtējums	Vispārējais tikumiska priekšstata veidošanās līmenis
Katja	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Danils	Augsts līmenis	Vidēja līmeņa	Augsts līmenis	Augsts līmenis

Aņa	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Deniss	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Stjopa	Augsts līmenis	Vidēja līmeņa	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Jegors	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Ļena	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Marija	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Vidēja līmeņa	Augsts līmenis
Nataša	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa
Nikolajs	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Nastja	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Inna	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Marina	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa	Vidēja līmeņa
Sofija	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis
Kirils	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis	Augsts līmenis

Bērni labi izprot pasakas nozīmi, uz uzdotiem jautājumiem atbildēja daudzveidīgi, pareizi, apzināti izceļ tikumiskas īpašības pasakā, emocionāli reaģēja uz notikumiem pasakā, pareizi motivēja paredzēto darbību, atspoguļojas savā runā tikumiskas īpašībās, izvērsti, secīgi skaidroja situāciju, sniedza varoņiem pilnīgu tikumisku raksturojumu.

Nevienam bērnam nebija piešķirts zems līmenis. Vizuāli iegūtie dati tiek parādīti histogrammā 3. attēlā

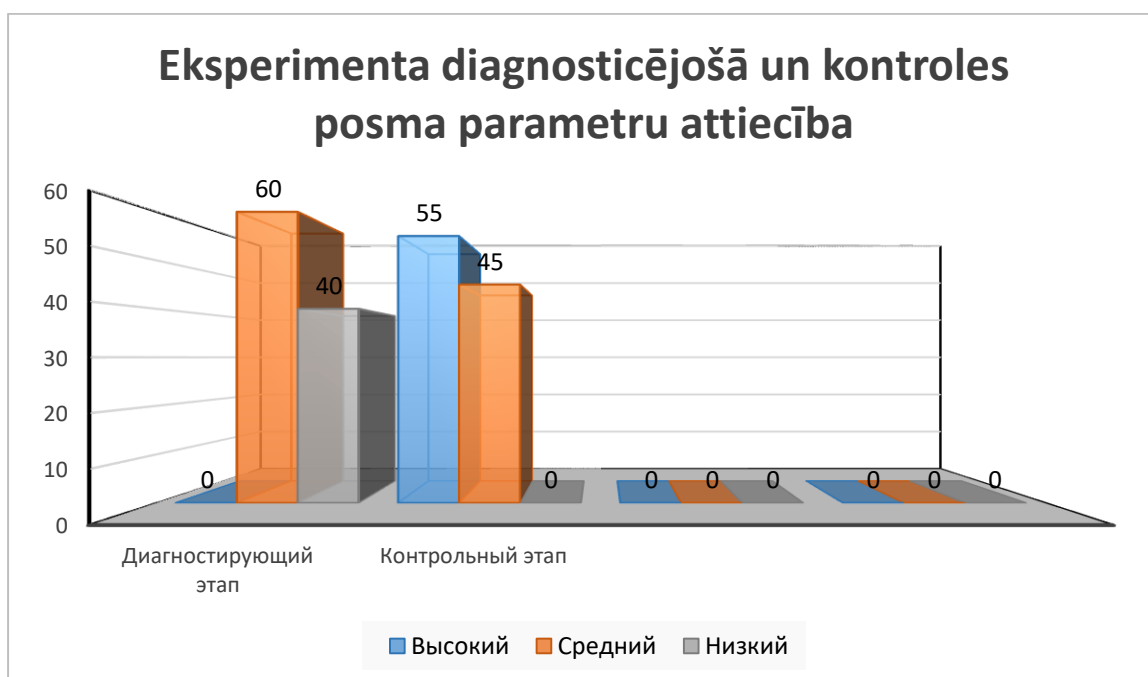
3. attēls. Tikumisko priekšstatu veidošanas attiecība

Veicot diagnostikas un kontroles posmu salīdzinošo analīzi (7. tabula), tika atklāts, ka grupu bērnu vidū ir ievērojami palielināties tikumisko priekšstatu veidošanās līmenis.

8. Tabula Pētījuma diagnosticējošā un kontroles posmu rezultātu salīdzinošā tabula.

Tikumisko priekšstatu veidošanas līmeņi	Konstatējošais posms		Kontroles posms	
	Cilvēku daudzums	%	Cilvēku daudzums	%
Augsts	0 cilvēku	0 %	13 cilvēki	55 %
Vidējais	7 cilvēki	60 %	2 cilvēki	45%
Zems	8 cilvēki	40 %	0 cilvēku	0%

4. attēls salīdzinošā analizē skaidri redzami eksperimenta divu posmu rezultāti

4. attēls. Eksperimenta diagnosticējošā un kontroles posma parametru attiecība.

Tādējādi es uzskatu, ka paveiktā darba rezultātā, bērniem ir izveidojies tikumiskais priekšstats. Saskaņā ar bērnu novērošanas rezultātiem var atzīmēt, ka bērni kļuvuši sabiedriskāki, labvēlīgāki, viņi retāk konfliktēja viens ar otru.

Izmantojot netradicionālu darba metodi ar pasaku, tika panākta liela ietekme uz bērna personības morālo pusi, attīstītas tādas svarīgas īpašības kā laipnība un atsaucība - tas viss, mūsaprāt, veicinās bērna priecīgāku dzīvi bērnības periodā un veiksmīgu sagatavošanos nākotnes dzīvei.

Grupās pedagogu anketēšana (pēc tā pašā jautājumu saraksta kā diagnostikā).

9. Tabula . Pirmsskolas vecuma bērnu humānu attiecību attīstības līmeņi ar vienaudžiem (pēc pedagogu aptaujas rezultātiem) - kontroles posmā.

Bērna vārds	1.jautāju ms	2.jautāju ms	3.jautāju ms	4. jautājums	5. jautājums	Kopā	Līmenis
Katja	4	4	4	4	4	20	Augsts
Danils	3	3	3	3	3	15	Vidējais
Aņa	3	3	3	3	3	15	Vidējais
Deniss	4	4	3	4	4	19	Augsts
Stjopa	3	4	4	4	4	19	Augsts
Jegors	4	4	3	4	4	19	Augsts
Ļena	3	3	3	3	3	15	Vidējais
Marija	3	3	2	3	4	15	Vidējais
Nataša	4	4	4	4	4	20	Augsts
Nikolajs	4	4	4	4	4	20	Augsts
Nastja	3	4	4	4	4	19	Augsts
Inna	3	3	3	3	3	15	Vidējais
Marina	4	4	4	4	4	20	Augsts
Sofija	3	3	3	3	3	15	Vidējais
Kirils	3	3	3	3	3	15	Vidējais

Pedagogu aptaujas analīze parādīja, ka bērnu attiecības spēlējoties kļuvušas kvalitatīvi atšķirīgas no tām, kas pastāvēja pirms eksperimenta. Bērni ne tikai ievēro tikumiskus uzvedības noteikumus, bet viņu attiecības tiek veidotas uz jūtu pamata, viņi pārdzīvo, jūt līdz otra nelaimei. Uzmanīgi izturas pret cita cilvēka stāvokli.

Rezultāti ir skaidri parādīti 5. attēlā.

Humāno attiecību ar vienaudžiem attīstības līmeni (pēc pedagogu aptaujas rezultātiem) - diagnosticējoša un kontroles posmos (%)

10. Tabula. Humāno attiecību ar vienaudžiem attīstības līmeni (pēc pedagogu aptaujas rezultātiem) - diagnosticējoša un kontroles posmos (%)

Līmeņi	Diagnosticējošais posms	Kontroles posms
Augstais	0	63
Vidējais	41	37
Zems	59	0

Secinājumi par nodaļu

Mēs veicām pētījumu par tikumiskas audzināšanas procesa organizēšanu vecāko pirmsskolas vecuma bērniem ar pasakas palīdzību. Pirmā līmeņa diagnostika vecākā pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskā audzināšanā ir parādījusi, ka bērniem tikumiska, garīga pakāpe nav pietiekama, paša "ES" audzināšana novirzīta uz otro plānu. Viņiem ir vājas zināšanas par to, kā cilvēkiem jāuzvedas viens ar otru, bērni nevēlas palīdzēt citam cilvēkam, viņi nezina, kāpēc citiem jāsaka patiesību, un kāpēc jābūt laipnam. Veiktā diagnostika parādīja, ka ir nepieciešams īpaši organizēts vecāko pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskas audzināšanas darbu. Tāpēc tika organizēts darba eksperimentālais posms.

Pētījuma eksperimentālā stadija, izmantojot pasaku nodarbībās, ļāva apkopot paveikto darbu. Ar pārlicību var teikt, ka bērni, tāpat kā sūklis, uzsūc visu, ko viņiem piedāvā, visu, kas viņiem tiek mācīts, un, pats galvenais ir tas, ka šīm zināšanām jābūt pozitīvām. Lai bērns izaugtu par labu cilvēku, ir nepieciešams sadarboties ar viņu, sākot ar agrīno bērnību. Un to veicina literatūra bērniem, pasakas, kas piepilda cilvēku sirdis ar labestību, augstsirdību,

sirdsapziņu, godu un taisnīgumu.

Bērna personība sāk veidoties bērnībā. Tāpēc, jo agrāk bērnu literatūra pieskarsies pie bērna dvēseles, bet ne tikai prāta, jo vairāk var garantēt, ka labas sajūtas pārņems ļaunas. Lai paaugstinātu tikumiskas audzināšanas efektivitāti, ir svarīgi veikt izglītojošu darbu starp vecākiem - konsultācijas(piemēram: “Vai visas pasakas ir labas”, Audzināšana ar bērna 77 literatūru”, “Caur pasaku, fantāziju, rotaļu – taisnais ceļš pie bērna sirds”); vecāku sapulces, tematisko bukletu izgatavošana (“Pasaka ir meli, bet tajā ir mājiens, mācība labiem mācekļiem!”), “Tautas gudrība sakāmvārdos un teicienos”) un daudz citu.

Pēc eksperimentālajiem pētījumiem, pētījuma kontroles posms parādīja, ka bērniem ievērojami palielinājies tikumiskas audzināšanas līmenis. Kopumā kontroles diagnostikas rezultāti parādīja, ka vairumam vecāku grupu bērniem bija palielinājies tikumiskas audzināšanas līmenis. Darba kontroles posms parādīja, ka bērni sāka izprast, kas ir tikums. Viņiem parādījās priekšstats par to, kā cilvēkiem būtu jāuzvedas vienam ar otru, parādījās vēlme nākt palīgā citam cilvēkam, teikt citiem patiesību un būt labestīgam.

Tādējādi veiktā pētījuma rezultātu analīze parādīja, ka tikumiskas audzināšanas līmenis vecākajā grupā kļuva ievērojami augstāks, kas liecina par pasakas pozitīvo ietekmi.

Pētījuma hipotēze ir saņēmusi praktisku apstiprinājumu.

SECINĀJUMI

Šā kvalifikācijas darba īstenošanas laikā, nosakot jēdziena "tikumiskās īpašības" nozīmi mēs noteicām koriģējošā darba saturu, kas palīdz pārvarēt vecāku pirmsskolas vecuma bērnu tikumisko īpašību pārkāpumus, izmantojot kādu no metodēm – pasakas.

Darba pirmajā nodaļā mēs pētījām pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskas attīstības iezīmes, noteicām galvenos terminus un raksturojumus, izpētījām šī jautājuma vēsturisko aspektu sākot no seniem laikiem un līdz mūsdienām.

Nemot vērā mūsdienu priekšstatu par jēdzieniem "garīgums", "tikums" un "morāle", mēs noteicām, ka pirmsskolas vecuma bērnu tikumisko īpašību veidošanās pamatā ir jaunu morāles vērtēšanas asimilācija, kas iet caur emocionālās pieredzes prizmu un humānām izjūtām. Tā kā lielākā daļa pirmsskolas vecuma bērnu, pēc daudzu psihologu domām, atrodas pirmsmorālā attīstības līmenī, bet tajā pašā laikā viņi jau sāk attīstīt cilvēka tikumisko tēlu un iespaidus, kas saņemti šajā periodā saglabājas ilgu laiku, ietekmējot psihi veidošanos.

Pirmajā nodaļā mēs izdalījām vairākas jomas ar mērķi, lai paaugstinātu bērnu tikumisko attieksmi un detalizēti izpētītu vienu no tiem. Pasakas audzināšanas vērtība ir milzīga un it īpaši pirmsskolas audzināšanā, un ir svarīgi to izmantot kā spēcīgu un vienlaikus neuzkrītošu pedagoģisko rīku.

Dotie fakti norāda uz šī jautājuma izpēti aktualitāti. Pētot problēmu literatūrā, secinājām, ka pasaka, ar pareizu izmantošanu pedagoģiskajā procesā, var būt efektīvs veids, kā veidot vecāku pirmsskolas vecuma bērnu tikumiskos priekšstatus.

Darba otrajā nodaļā ir aprakstīts mūsu pētījuma virziens un rezultāti, lai identificētu tikuma jēdzienu veidošanās līmeni vidējā pirmsskolas vecuma bērniem ar pasaku palīdzību.

Mūsu veiktais pētījums praksē parādīja, ka, izmantojot pasakas ar izteiktiem tikumiskiem jēdzieniem darbā ar bērniem, un neparastās metodes, kā strādāt ar pasaku, bērni viegli veido tikumiskus attēlojumus, kas ir tikumiskas audzināšanas pamats.

Darbs, kas tika veikts ar bērniem, izmantojot pasakas, tostarp netradicionālas metodes, kad tas tika organizēts salīdzinošā analīzē, parādīja, ka bērns sāk veidot tikumiskus attēlojumus, morāles normas un uzvedības noteikumus, ko pierāda pētījuma rezultāti kontroles posmā: 0% bērniem ir zems tikumiskas audzināšanas kritērijs un 40% - augsts, kas atšķirībā no konstatējoša posma rezultātiem, tas ir 1,5 reizes lielāki. Turklāt bērni ir kļuvuši sabiedriskāki, saprātīgāki, emocionāli stabilāki.

Tas norāda uz to, ka tiek apstiprināta hipotēze, kuru mēs norādījām darba sākumā.. Patiešām, pasaka ir efektīvs veids, kā veidot vecāku pirmsskolas vecumu bērnu tikumiskus priekšstatus, ar pareizu un sistemātisku izmantošanu.

Tādējādi, veidojot vecāku pirmsskolas vecumu bērna tikumiskus priekšstatus, mēs nodrošinām tādas personas veidošanos nākotnē, kas apvienos sevī garīgo bagātību, patiesās tikumiskas īpašības un tikumisko tīrību. Audzināšanas galvenais mērķis, pamatojoties uz mūsu izvēlēto prioritāti, kuru esam izvēlējušies vispārējām cilvēka vērtībām, ir jūtoša, domājoša aktīva cilvēka veidošana, kas ir gatavas radošai darbībai jebkurā jomā.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. Аверин, В.А.(1998) *Психология детей и подростков: Учеб. Пособие* В.А. Аверин. - 2-е издание, перераб. - СПб., 379 с
2. Андрианов М.А.(2003) *Философия для детей в сказках и рассказах Пособие по воспитанию детей в семье и в школе.* М.: Совр. слово. 280 с
3. Архангельский, Л.М.(1978) *Ценностные ориентации и духовное развитие личности.* - М., 64 с
4. Батурина Г.И., Кузина Т.Ф. (1995) *Народная педагогика в воспитании дошкольников.* - М., 72 с
5. Белобрыкина. О.А.(1998) «Сказка ложь, да в ней намек...», *Речь и общение.* Популярное пособие для родителей и педагогов. М., 240 с
6. Богат В., Ньюкалов В.(1994) *Развивать творческое мышление (ТРИЗ в детском саду)* Дошкольное воспитание. 19 с
7. Буре, Р.С.(2012) *Социально-нравственное воспитание дошкольников. Методическое пособие* Р.С. Буре, Л.Д. Костелова - М. 80 с
8. Выготский, Л.С.(1991) *Воображение и творчество в детском возрасте-* М: Издательский Дом «Восток» 96 с
9. Выготский Л. С.(1998) *Психология искусства.-* Мн.: современное слово, 480 с
10. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Грабенко Т.М.(2001)*Практикум по креативной терапии.-* СПб.: Речь, ТЦ Сфера. 400 с
11. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д (2000). *Практикум по сказкотерапии.-* СПб. 310 с
12. Ильин И.А.(2012) *О духовном развитии и воспитании детей.* – М.,
13. Калинина, Р.Р.(2005) *Программа развития эмоциональной сферы дошкольников и младших школьников.* Дошкольное воспитание. - М:
14. Кудрявцев В.(2011) *Воображение ребенка: природа и развитие:* сайт Владимира Кудрявцева
15. Лихачев Б.Т.(2011) *Педагогика: Курс лекций.* - М. 647 с
16. Лукашева М.А.(2015) «*Использование сказки как средства познавательного развития дошкольников*». Мастер-класс
17. Мулько, И.Ф.(2004) *Социально-нравственное воспитание дошкольников 5-7 лет-* М:Просвещение 96 с
19. Николаева Т.(2010) *Tautas pasaka kā pozitīvas pasaules uztveres veidotāja pedagoģiskajā procesā pirmsskolā.* RPIVA. 77. lpp

20. Окунева Э.А.(2015) *Доклад «Сказка, как средство духовно-нравственного воспитания.»*
21. Пастернак Н.(2008) *Сказки нужны ребенку как воздух. Дошкольное образование.- № 8*
22. Пропп В.Я.(2000) *Мифология сказки. Исторические корни волшебной сказки. (Собрание трудов В.Я. Проппа).- М. 437 с*
23. Пропп В. Я.(2000) *Русская сказка. (Собрание трудов В. Я. Проппа).- М. 416 с*
- 24.Смирнова, Е.О.(2006) *Системы и программы дошкольного воспитания - М.: Издательский дом "Владос". 120 с*
25. Сухомлинский В.А(2016) *«Сердце отдаю детям» - Концептуал. 320 с*
26. Урунтаева, Б.А.(1999) *Практикум по дошкольной психологии - М: Просвещение. 30 с*
- 27.Усова, А.П.(1998) *Русское народное творчество в д/сад- М: Просвещение.*
28. Ушинский К.Д.(1988) *Собрание сочинений. Детский мир и хрестоматия- М.: Просвещение.678 с*
- 29.Ушинский К.Д.(2004)*Человек как предмет воспитания: Опыт педагогической антропологии.- Гранд-Фаир. 576 с*
30. Фесюкова, Л.В. (1996) *Воспитание сказкой / Л.В. Фесюкова - М: Просвещение.464 с*
31. Флерина Е.А.(1961) *«Эстетическое воспитание дошкольника».* 334 с
32. Чуковский К.И.(1971) *« Мастерство Некрасова»:* Художественная литература. 728 с
- 33.Штольц, Х.(1986) *Как воспитать нравственное поведение? Книга для учителя Пер. с нем.М.:Просвещение.80с*

PIELIKUMI

1. pielikums

Anketa vecākiem

Labdien! Tiek veikts pētījums par bērnu attieksmes pret apkārtējiem veidošanos un pasaules uztveri ietekmējošajiem faktoriem. Lūdzam arī Jūs piedalīties dotajā pētījumā un atbildēt uz dažiem jautājumiem.

1. Vai jūs lasāt pasakas savam bērnam?

- a) jā b) dažreiz c) nē

2. Cik bieži jūs lasāt pasakas?

- a) jā b) dažreiz c) nē

3. Vai bērns izsaka vēlēšanos līdzīatties pozitīvajiem pasaku varoņiem?

- a) jā b) dažreiz c) nē

4. Vai bērns izsaka savu sajūsmu par negatīvajiem pasaku varoņiem?

- a) jā b) dažreiz c) nē

5. Kā jūs domājat, kādā vecumā vislabāk ir sākt mācīt tādas iemaņas kā: godīgums, patiesība, laipnības prasmes?

Paldies!

Жил-был в лесу зайчишка. Вот живет он в лесу - всех боится. Упадёт с дерева снег, птица вспорхнёт, сучёк треснет, ветер в деревьях зашумит - а у бедного трусишки душа в пятки. Так сидит он целыми днями в своей норке, и страшно ему из неё выбраться.

Приходит он к одному крестьянину на гумно, а тут уж стадо зайцев. Вот он и начал им хвастать:

— У меня не усы, а усищи, не лапы лапищи, не зубы, а зúбищи — я никого не боюсь.

Зайцы и рассказали тетке вороне про эту хвасту. Тетка ворона пошла хвасту разыскивать и нашла его под кокоринной. Заяц испугался:

— Тетка ворона, я больше не буду хвастать!

— А как ты хвастал?

— А у меня не усы, а усищи, не лапы лапищи, не зубы, а зúбищи.

Вот она его маленько и потрепала:

— Более не хвастай!

Раз сидела ворона на заборе, собаки ее подхватили и давай мять, а заяц это увидел.

«Как бы вороне помочь?»

Выскочил на горочку и сел. Собаки увидали зайца, бросили ворону — да за ним, а ворона опять на забор. А заяц от собак ушел.

Немного погодя ворона опять встретила этого зайца и говорит ему:

— Вот ты молодец, не хваста, а храбрец!

Жили-были лиса да заяц. У лисы была избенка ледяная, у зайца — лубяная.

Пришла весна красна — у лисы избенка растаяла, а у зайца стоит по-старому. Вот лиса и попросилась у него переночевать, да его из избенки и выгнала. Идет дорогой зайчик, плачет. Ему навстречу собака:

— Тяф, тяф, тяф! Что, зайчик, плачешь?

— Как мне не плакать? Была у меня избенка лубяная, а у лисы ледяная. Попросилась она ко мне ночевать, да меня и выгнала.

— Не плачь, зайчик! Я твоему горю помогу.

Подошли они к избенке. Собака забрехала:

— Тяф, тяф, тяф! Поди, лиса, вон!

А лиса им с печи:

— Как выскочу, как выпрыгну, пойдут клочки по закоулочкам!

Собака испугалась и убежала.

Зайчик опять идет дорогой, плачет. Ему навстречу медведь:

— О чем, зайчик, плачешь?

— Как мне не плакать? Была у меня избенка лубяная, а у лисы ледяная. Попросилась она ночевать, да меня и выгнала.

— Не плачь, я твоему горю помогу.

— Нет, не поможешь. Собака гнала — не выгнала, и тебе не выгнать.

— Нет, выгоню!

Подошли они к избенке. Медведь как закричит:

— Поди лиса, вон!

А лиса им с печи:

— Как выскочу, как выпрыгну, пойдут клочки по закоулочкам!

Медведь испугался и убежал.

Идет опять зайчик. Ему навстречу бык:

— Что, зайчик, плачешь?

— Как мне не плакать? Была у меня избенка лубяная, а у лисы ледяная. Попросилась она

ночевать, да меня и выгнала.

— Пойдем, я твоему горю помогу.

— Нет, бык, не поможешь. Собака гнала — не выгнала, медведь гнал — не выгнал, и тебе не выгнать.

— Нет, выгоню!

Подошли они к избенке. Бык как заревел:

— Поди, лиса, вон!

А лиса им с печи:

— Как выскочу, как выпрыгну, пойдут клочки по закоулочкам!

Бык испугался и убежал.

Идет опять зайчик дорогой, плачет пуще прежнего. Ему навстречу петух с косой:

— Ку-ка-реку! О чем, зайчик, плачешь?

— Как мне не плакать? Была у меня избенка лубяная, а у лисы ледяная. Попросилась она ночевать, да меня и выгнала.

— Пойдем, я твоему горю помогу.

— Нет, петух, не сможешь. Собака гнала — не выгнала, медведь гнал — не выгнал, бык гнал — не выгнал, и тебе не выгнать.

— Нет выгоню!

Подошли они к избенке. Петух лапами затопал, крыльями забил:

Ку-ка-ре-ку!

Иду на пятах,

Несу косу на плечах,

Хочу лису посечи,

Слезай, лиса, с печи,

Поди, лиса, вон!

Лиса услышала, испугалась и говорит:

— Обуваюсь...

— Одеваюсь...

Петух опять кричит:

Ку-ка-ре-ку!

Иду на пятах,

Несу косу на плечах,

Хочу лису посечи,

Слезай, лиса, с печи,

Поди, лиса, вон!

Лиса без памяти выбежала, петух ее тут и зарубил косой. И стали они с зайчиком жить-поживать в лубяной избенке.